

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЗАПВЯРДЖАЮ

Прафактар па вучэбнай рабоце

А.В. Данільчанка

14.07.2015
(дата запваджэння)

Рэгістрацыйны № УД- 792 / вуч.

МОВА СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі

па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:

1-23 01 10 Літаратурная работа (па напрамках)

2015 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе тыпавай вучэбнай праграмы «Мова сродкаў масавай камунікацыі», № ТД-Е513/тып., зацверджанай 10.03.2014 г., і вучэбных планаў № Е 23-195/вуч. ад 30.05.2013 г. і № Е 23-194/вуч. ад 30.05.2013 г.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

В. І. Дзесюкевіч, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В. Д. Бардзіян, старшы выкладчык кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(пратакол № 10 ад 26.05.2015 г.);

Навукова-метадычным Саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(пратакол № 6 ад 29.06.2015 г.)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Характарыстыка вучэбнай дысцыпліны. Мова сродкаў масавай камунікацыі вывучаецца ў функцыянальным аспекце, з прыцягненнем элементаў камунікатыўнага аналізу тэкстаў СМІ, ілюстрацый і прыкладаў рэалізацыі моўных катэгорый на падставе сістэмнага падыходу да існавання і развіцця маўлення. Сінхроннае вывучэнне падмацоўваецца, абгрунтоўваецца дыяхроннымі назіраннямі, што садзейнічае пранікненню і ўсвядомленаму разуменню моўнай з’явы, а таксама адцяняе гістарычныя асаблівасці станаўлення, фарміравання і развіцця беларускай мовы. Дысцыпліна складаецца з двух модуляў: “Мова сродкаў масавай камунікацыі (беларускамоўныя тэксты СМК)” і “Мова сродкаў масавай камунікацыі (рускомоўныя тэксты СМК)”, выкладанне якіх вядзецца паралельна на беларускай і рускай мовах. Вучэбная дысцыпліна ўваходзіць у цыкл спецыяльных дысцыплін.

Роля і месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста. Падрыхтоўка літаратурных рэдактараў з універсітэцкай адукацыяй прадугледжвае фарміраванне маўленчай кампетэнтнасці носьбіта мовы, арыентаванай на літаратурную апрацоўку тэкстаў, вытворчасць іх у адпаведнасці з камунікатыўнай зададзенасцю і жанравай спецыфікай. Валоданне мовай разглядаецца як важны складнік рэдактарскай і журналісцкай дзейнасці, базай для лінгвістычнай арганізацыі літаратурнага твора, што непасрэдным чынам звязана з развіццём і ўдасканаленнем прафесійнага майстэрства.

Сувязі вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі вучэбнага плана. У працэсе вывучэння мовы СМК даюцца першапачатковыя звесткі пра лінгвістыку тэксту, на базе ўласных студэнцкіх публікацый і радыё-, тэлевыступленняў праводзяцца экстраарфаграфічныя (арфаэпічныя) і лексіка-граматычныя каментарыі пабудовы тэксту, вядзецца мэтанакіраваная падрыхтоўка да ўспрымання курса стылістыкі, закладваецца навукова-практычная база да тэорыі, методыкі і практыкі рэдагавання, усвядомленага вывучэння медыярыторыкі. Вучэбнай дысцыпліна мае трывалыя міжпрадметныя сувязі з дысцыплінай “Сучасная беларуская мова”. У сітуацыі беларуска-рускога білінгвізму тэарэтычны і практычны матэрыял падаецца ў кан- і дывергентным суаднясенні з сучаснай рускай мовай.

Мэты і задачы вучэбнай дысцыпліны. Мэтай курса “Мова сродкаў масавай камунікацыі” з’яўляецца прафесійна арыентаванае ўдасканаленне ўменняў і навыкаў валодання пісьмовай і вуснай формамі беларускай літаратурнай мовы, фарміраванне высокай культуры маўлення, засваенне тэарэтычнай базы, неабходнай для самастойнай вытворчасці разнажанравых тэкстаў і іх рэдагавання.

Гэта дасягаецца вырашэннем агульных і прыватных задач:

- адлюстраванне непарыўнай сувязі паміж моўнымі заканамернасцямі і захоўваннем імператыўных / дыспазітыўных нормаў арфаграфіі, арфаэпіі, лексікі, словаўтварэння, граматыкі і стылістыкі;
- выпрацоўка ўменняў і навыкаў лексіка-граматычнай арганізацыі тэкстаў паводле норм сучаснай беларускай мовы;
- вывучэнне адметнасцей беларускай мовы на лінгвістычнай карце ўсходніх славян;
- вызначэнне і вытлумачэнне інтэрферэнтных з’яў пры дзяржаўным білінгвізме;

– вылучэнне ды- і канвергентных з’яў, заканамернасцей развіцця беларускай мовы на сучасным этапе і інш.

Патрабаванні да асваення вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам. У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць:

- асаблівасці функцыянавання беларускай і рускай моў у сроках масавай камунікацыі;
- базавыя звесткі пра непарыўную сувязь паміж моўнымі заканамернасцямі і захаваннем імператыўных / дыспазітыўных норм арфаграфіі, арфаэпіі, лексікі, словаўтварэння і граматыкі;
- інтэрферэнтныя з’явы ў сітуацыі руска-беларускага білінгвізму, прычыны іх узнікнення і шляхі пераадолення ў тэкстах СМІ;

умець:

- дыферэнцыраваць лексіка-граматычную пабудову тэкстаў СМК з мэтай вызначэння іх арталагічных характарыстык;
- вызначаць і кваліфікаваць інтэрферэнтныя парушэнні пабудовы маўлення;
- вылучаць ды- і канвергентнасць беларускай і рускай моў, умець супастаўляць іх і даваць ім тыпалагічную характарыстыку;
- ствараць разнажанравыя публіцыстычныя тэксты і аналізаваць іх з гледжання лінгвістычнай арганізацыі;
- ***валодаць:***
- метадыкай лінгвістычнага аналізу разнажанравых тэкстаў СМК;
- спосабамі і прыёмамі выяўлення асістэмных праяў у тэкстах СМК;
- навыкамі ў сферы прафесійнай дзейнасці па лінгвістычнай арганізацыі тэкстаў.

Характарыстыка метадаў і тэхналогій навучання. Пры навучанні мове СМК, акрамя традыцыйных, выкарыстоўваецца метада інтэрактыўны, які арыентаваны на актывізацыю дзейнасці навучэнцаў. Выконваючы інтэрактыўныя заданні і практыкаванні, студэнты не столькі замацоўваюць пройдзены матэрыял, колькі спасцігаюць новае. Лекцыі маюць уводны, праблемны або абагульняльны (аглядны) характар. Асноўным прызначэннем іх з’яўляецца апісанне набыткаў (сінхронны аспект) і новых тэндэнцый (дыяхронны аспект) развіцця мовы і мовазнаўства; інтэрпрэтацыя класічных і сучасных поглядаў на лексіка-семантычныя, словаўтваральныя факты; метадычныя рэкамендацыі па лексіка- і фразеаграфічнай практыцы; вызначэнне тыповых (і менш распаўсюджаных) памылак словаўжывання і словаўтварэння; сістэмнае азнаямленне з вучэбнай і навукавай літаратурай. Усе віды вучэбных заданняў маюць паэтапны, сістэмны і пераемны характар у адпаведнасці з праходжаннем пэўнага раздзела мовазнаўства. Выкарыстоўваюцца тэхналогіі праблемнага, эўрыстычнага навучання і тэхналогія дыдактычнай эўрыстыкі. Пры першым навучанні рэалізуецца спосаб актыўнага ўзаемадзеяння студэнта з праблемна-пададзеным зместам навучання, у ходзе якога студэнт вучыцца думаць, творча засвойваць веды. Праблемнае навучанне выступае альтэрнатывай для эўрыстычнага, калі ставяцца мэты канструявання студэнтам уласнага сэнсу, мэт і зместу адукацыі, а таксама яе арганізацыі, дыягностыкі і ўсведамлення. У выніку навучання па тэхналогіі дыдактычнай эўрыстыкі студэнт пераасэнсоўвае, дабудоввае або

драматызуе свой вынік. Адбываецца асобаснае адукацыйнае ўключэнне студэнта ў моўна-культурныя працэсы ў якасці іх паўнапраўнага ўдзельніка. У практыцы выкладання мовы СМК актыўна выкарыстоўваюцца камп'ютарныя тэхналогіі, у прыватнасці камп'ютарнае тэсціраванне, электронная бібліятэка, сайтавае суправаджэнне навукова-метадычнага забеспячэння адукацыйнага працэсу.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны “Мова сродкаў масавай камунікацыі” адведзена:

292 гадзіны на I курсе вочнай формы навучання (146 гадзін у I семестры, 146 гадзін у II семестры), з іх аўдыторных 138 гадзін (I семестр – 70 гадзін: 16 гадзін – лекцыі, 54 гадзіны – практычныя заняткі; II семестр – 68 гадзін: 16 гадзін – лекцыі, 52 гадзіны – практычныя заняткі);

148 гадзін на II курсе вочнай формы навучання (148 гадзін у I семестры), з іх аўдыторных 72 гадзіны (I семестр – 72 гадзіны: 16 гадзін – лекцыі, 56 гадзін – практычныя заняткі).

Форма атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне – экзамен у I, II і III семестрах.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Модуль I

“Мова сродкаў масавай камунікацыі (беларускамоўныя тэксты СМК)”

1. Уводзіны

Мова як найважнейшы складнік прафесійнай падрыхтоўкі рэдактара-журналіста. Мова і рэдактарская дзейнасць журналіста. Тэндэнцыі і заканамернасці развіцця беларускай мовы. Паняцце пра сучасную беларускую літаратурную мову як найвышэйшую форму праяўлення нацыянальнай культуры. Літаратурная форма беларускай мовы: гістарычныя асаблівасці фарміравання, унармаванасць, кадыфікаванасць, поліфункцыянальнасць. Праблема арганічнасці спалучэння вуснага і пісьмовага элементаў у беларускай літаратурнай мове (у параўнанні з рускай). Адметнасці функцыянавання беларускай мовы ў мінулым і сучаснасць.

Беларуская мова – тытульная мова нацыі. Моўны стыль эпохі. Беларуская мова з гледжання тыпалагічнага і сацыяльнага. Функцыянальна-сацыяльная дыферэнцыяцыя нацыянальнай мовы. Месца беларускай мовы на лінгвістычнай карце свету.

Сучасная беларуская мова як прадмет вывучэння. Адметнасці вывучэння сучаснай беларускай мовы ў межах журналісцкіх спецыяльнасцей і рэдактарскай практыкі (у супастаўленні з філалагічнымі і іншымі). Мэты, задачы, змест і аб’ём курса сучаснай беларускай мовы. Метадалагічныя асновы і крыніцы вывучэння сучаснай беларускай мовы.

Мова і маўленне. Функцыі мовы: камунікатыўная (як сродак кантактавання), пазнавальная (кагнітыўная) (як інструмент мыслення і пазнання свету), акумулятыўная (як сродак назапашвання і захоўвання ведаў, сацыяльнага вопыту народа), уплывовая (як сродак пераканання), эмацыянальна-эстэтычная (як сродак выказвання думак і пачуццяў, фарміравання і эстэтычнага развіцця чалавечай свядомасці), фатычная (кантактаўстанаўляльная) (як актыўны сродак фарміравання загаловачых комплексаў у СМІ) і інш. Спецыфіка навуковага асэнсавання тэрміна “маўленне” ў беларускім мовазнаўстве. Культура мовы і культура маўлення.

Класіфікацыя моў. Паходжанне і развіццё моў. Мовы свету і іх класіфікацыя. Генеалагічная класіфікацыя моў. Марфалагічная класіфікацыя моў. Генетычная і тыпалагічная характарыстыка беларускай мовы. Параўнальна-гістарычны метада.

2. Фанетыка. Функцыянальная характарыстыка гука

2.1. *Размежаванне паняццяў вусная форма існавання мовы і пісьмовая.* Спонтаннасць, незваротнасць, шматканальнасць як формы існавання вуснай мовы. Структура камунікатыўнага акта. Значэнне гукавой абалонкі маўлення. Мэты і задачы вывучэння фанетыкі (сінхронная, дыяхронная, агульная, супастаўляльная). Сегментныя і суперсегментныя фанетычныя адзінкі. Азначэнне гука. Чатырохаспектны разгляд гука: акустычны, артыкуляцыйны, перцэптыўны, функцыянальны. Ці мае гук значэнне? Утварэнне гукаў.

2.2. *Акустычная фанетыка. Артыкуляцыйная фанетыка. Перцэптыўная фанетыка.* Акустычныя ўласцівасці гукаў маўлення. Частата ваганняў і вышыня гукаў. Сіла і гучнасць гука. Спектр гука і тэмбр. Метады акустычных даследаванняў. Артыкуляцыйная характарыстыка гукаў маўлення. Маўленчы апарат: актыўныя і пасіўныя органы. Фазы артыкуляцыі. Метады артыкуляцыйных даследаванняў. Уплывовыя фактары на ўспрыманне маўлення. Перцэптыўныя эталоны. Метады перцэптыўных даследаванняў. Гукавы сімвалізм.

2.3. *Артыкуляцыйна-акустычная класіфікацыя гукаў: паводле ўдзелу голасу і шуму, спосабу і месца ўтварэння, палатальнасці.* Класіфікацыя галосных гукаў. Класіфікацыя зычных гукаў. Асаблівасці вымаўлення безэквівалентных у дачыненні да рускай мовы гукаў. Фанетычныя законы (закон недысімілятыўнага акання, асіміляцыя, дысіміляцыя) і іншыя фанетычныя працэсы (дыярэза, пратэза, эпентэза, метатэза, гаплалогія). Фанетычная і фанематычная транскрыпцыя. Фанетычныя чаргаванні гукаў: галосных, зычных; гістарычныя і пазіцыйныя. Пазіцыйныя чаргаванні гукаў як вынік фанетычных працэсаў. Асаблівасці сінтагматыкі гукаў беларускай мовы.

2.4. *Фаналогія.* Гукі маўлення і гукі мовы. Паняцце пра фанему. Сінтагматычная характарыстыка галосных і зычных (спалучальнасць галоснага і зычнага, галоснага і галоснага). Дыферэнцыяльныя і інтэгральныя прыметы фанем і гукаў. Архіфанема. Гіперфанема. Сістэма фанем. Нейтралізацыя галосных фанем у слабых пазіцыях (у параўнанні з рускай мовай). Формула акання. Фаналагічныя школы.

3. Складападзел

Склад як фанетычная адзінка. Тэорыі складу: экспіраторная, санорная, мускульнага напружання. Складовыя і нескладовыя гукі. Характарыстыка складоў. Структура беларускага націску (слабае прымыканне, тэндэнцыя да адкрытага і прыкрытага складу). Аналіз складовай структуры слова. Прынцыпы складападзелу. Закон узростаючай гучнасці. Фанетычны, графічны складападзелы і іх адрозненне ад марфемнага падзелу слоў. Перанос слова паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”.

4. Прасодыка

Роля націску і інтанацыі ў арганізацыі маўленчай плыні. Фанетычная прырода націску. Розныя тыпы націску. Месца націску ў слове. Нерухомы і рухомы формаўтваральны націск. Клітыкі. Фразавы, сінтагменны, лагічны націск. Аналіз націску ў тэксце. Інтанацыя. Фанетычнае чляненне маўлення. Танальныя сродкі інтанацыі. Тэмбравыя сродкі інтанацыі. Функцыя інтанацыі. Асноўныя тыпы інтанацыйных канструкцый у беларускай мове. Інтанацыйная сіналізія.

5. Арфаэпія

Стылі літаратурнага вымаўлення. Арфаэпічная норма. Беларускае вымаўленне ў гістарычным развіцці. Асноўныя нормы сучаснага беларускага вымаўлення: галосныя націскныя і ненаціскныя, зычныя ў моцных і слабых

пазіцыях, гукі на стыку слоў. Вымаўленне галосных. Нормы літаратурнага вымаўлення зычных і спалучэнняў зычных, некаторых граматычных формаў. Арфаэпічная норма і культура маўлення. Прычыны і крыніцы адхіленняў ад літаратурнага вымаўлення. Вымаўленне на тэлебачанні і на радыё. Інтэрферэнтныя з’явы ў вымаўленні і шляхі іх пераадолення. Дэфекты вымаўлення. Прафесійныя “хваробы” ў аўдыёвізуальных СМІ: “каша ў роце”, празмерная лабіялізаванасць, дзеканне/цеканне. Арфаэпічны аналіз тэксту.

6. Графіка

Узнікненне пісьма. Этапы развіцця пісьма. Піктаграфічнае, ідэаграфічнае і фонаграфічнае пісьмо. Звесткі з гісторыі графікі. Фарміраванне беларускай графікі. Гук і літара. Развіццё асноўных алфавітаў. Славянскія алфавіты. Сучасны беларускі алфавіт. “Лацінка” і кірыліца, кітабы. Матэматычная формула складу эканомнага алфавіта. Прынцыпы беларускай графікі. Графіка і алфавіт. Графіка-арфаграфічная цэласнасць паняццяў “фаналогія – графіка – арфаграфія”. Графічны аналіз слова.

7. Арфаграфія

Сінхроннае і дыяхроннае вывучэнне беларускай арфаграфіі. Гісторыя станаўлення. Уплыў экстралінгвістычных фактараў на беларускую арфаграфію. Адаптацыя правапісу да сацыяльна-эканамічных зрухаў у грамадстве (сістэмнасць – асістэмнасць). Асноўныя прынцыпы (напісанні) сучаснай беларускай арфаграфіі. Суадносіны фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў у беларускай арфаграфіі. Рэфармаванне правапісу (кансерватызм і памкненне да арфаграфічных змен). Рэформа правапісу 1933-га года. Удакладненні правапісу (Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мн.: Весці АН БССР, 1959г.). Навуковая канферэнцыя “Праблемы беларускага правапісу” (19-20 лістапада, 1992г.). Абагульненне навуковай літаратуры, рэкамендацыі па выкарыстанні крыніцазнаўчых і лексікаграфічных прац. Тэарэтычны аспект вывучэння арфаграфіі (дыскусіі і заканадаўчае прызнанне). Закон “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” (2008г.). Новая рэдакцыя “Правіл”: пашырэнне адлюстравання на пісьме акання, правапіс ў, вялікай і малой літар, мяккага знака, марфем і інш. Традыцыі пераемнасці пісьмовай беларускай мовы.

Графічныя скарачэнні. Арфаграфічны аналіз слова.

8. Граматыка

Сутнасць граматыкі. Сувязь граматыкі з фанетыкай і лексікалогіяй. Граматычныя значэнне, катэгорыя, форма. Сродкі і спосабы выражэння граматычных формаў. Беларуская граматыка: праблемы нарматыўнасці ў СМІ.

9. Марфалогія

9.1. *Агульныя паняцці марфалогіі.* Парадыгматычныя здольнасці і сінтагматычнае размяшчэнне марфалагічных формаў. Класіфікацыйныя ўласцівасці часцін мовы. Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў, прынцыпы аб’яднання. Сістэма часцін мовы. Знамянальныя і незнамянальныя словы. Пераходнасць у сістэме часцін мовы і з’ява сінкрэтызму. Марфалагічная стратыфікацыя публіцыстычнага тэксту. Рост аналітызму ў марфалогіі сучаснай беларускай мовы. Марфалагічны аналіз.

9.2. *Назоўнік*. Функцыянальная характарыстыка назоўніка. Семантычны аб'ём назоўніка. Дамінаванне назоўнікавых канструкцый у тэкстах СМІ: прычыны і вынікі. Аддзеяслоўныя назоўнікі і нормы ўжывання іх у публіцыстычным тэксце. Марфалагічныя прыметы назоўніка і сінтаксічная роля ў сказе. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў (агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя), марфалагічная залежнасць ад семантыкі слова.

Асноўныя граматычныя катэгорыі назоўнікаў. Прынцыпы класіфікацыі назоўнікаў па радах. Род марфалагічна нязменных назоўнікаў. Разыходжанні ў граматычным родзе некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Катэгорыя ліку. Назоўнікі з суадноснымі формамі ліку. Назоўнікі *singularia tantum* і *pluralia tantum*. Асаблівасці выражэння катэгорыі ліку ва ўласных назоўніках, у групах рэчыўных, зборных і абстрактных назоўнікаў. Несупадзенне ў граматычным ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Катэгорыя склонаў. Значэнні склонаў, выражэнне іх у тэксце. Рэшткі формы клічнага склонаў.

Тыпы скланення назоўнікаў. Варыянтнасць канчаткаў у склонавай сістэме назоўнікаў і іх характарыстыка. Словаўтваральнае значэнне некаторых склонавых канчаткаў. Рознаскланяльныя і нескланяльныя назоўнікі. Субстантывацыя. Праблемы кадыфікацыі склонавых канчаткаў назоўнікаў у беларускай мове. Цяжкія выпадкі ўжывання канчаткаў назоўнікаў.

9.3. *Прыметнік*. Функцыянальная характарыстыка прыметніка. Асноўныя катэгарыяльныя значэнні і лексіка-граматычныя разрады. Якасныя, адносныя і прыналежныя прыметнікі, іх значэнне, граматычныя формы і ўзаемапранікненні. Поўныя, кароткія і сцягнутыя (усечаныя) формы, шляхі іх распазнавання.

Ступені параўнання якасных прыметнікаў. Сінтэтычныя і аналітычныя формы ступеней параўнання. Суплетывізм. Формы элятыва ў беларускай і рускай мовах. Кампаратыў і суперлятыў.

Адносныя прыметнікі. Функцыянальныя асаблівасці, сінаніміка прыналежных прыметнікаў і роднага прыналежнасці. Формы ацэнкі прыметнікаў.

Скланенне прыметнікаў. Варыянтнасць некаторых склонавых канчаткаў прыметнікаў. Ад'ектывацыя.

9.4. *Лічэбнік*. Функцыянальная характарыстыка лічэбніка. Разрады лічэбнікаў па значэнні і структуры. Колькасныя лічэбнікі і іх групы. Дробавыя лічэбнікі. Зборныя лічэбнікі. Сінтаксічная спалучальнасць лічэбнікаў з назоўнікамі. Парадкавыя лічэбнікі. Лічбы як сродак выражэння колькасных значэнняў. Скланенне лічэбнікаў. Тыповыя памылкі ва ўжыванні. Абазначэнне прыблізнай і няпэўнай колькасці.

9.5. *Займеннік*. Функцыянальная характарыстыка займенніка. Своеасаблівасць значэння і функцыі займеннікаў. Разрады займеннікаў па значэнні і па суадносінах з іншымі часцінамі мовы. Асаблівасці скланення займеннікаў розных разрадаў. Займеннік як сродак лагічнай і сінтаксічнай арганізацыі тэксту.

9.6. *Дзеяслоў*. Функцыянальная характарыстыка дзеяслова. Катэгарыяльныя значэнні дзеяслова. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе ўтварэнне,

граматычнае значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічныя функцыі. Асновы дзеяслова: інфінітыва і цяперашняга (будучага простага). Прадуктыўныя і непрадуктыўныя класы дзеясловаў. Пераходныя і непераходныя, зваротныя і незваротныя дзеясловы. Катэгорыя стану. Асаблівасці граматычнага выражэння катэгорыі незалежнага, залежнага і зваротна-сярэдняга стану. Сінаніміка стану дзеяслова.

Катэгорыя трывання, граматычныя значэнні закончанага і незакончанага трывання, спосабы ўтварэння. Катэгорыя ладу. Значэнне, формы і ўтварэнне абвеснага, загаднага і ўмоўнага ладу. Сінаніміка ладу дзеяслова. Катэгорыя часу. Значэнне і формы дзеясловаў цяперашняга, прошлага і будучага часу. Спецыфіка роду і ліку дзеясловаў. Сінаніміка часу дзеяслова. Катэгорыя асобы дзеяслова, граматычнае значэнне, выражэнне і ўжыванне. Безасабовыя дзеясловы. Спражэнне дзеясловаў. Рознаспрагальныя дзеясловы.

Праблема збалансаванасці дзеяслова і назоўніка ў публіцыстычным тэксце (аказіянальнае ўтварэнне адназоўнікавых дзеясловаў у інтэрнэт-выданнях і іншых СМІ).

Дзеепрыметнік. Асаблівасці праяўлення дзеяслоўных катэгорый стану, часу і трывання ў дзеепрыметніку. Прадуктыўнасць і непрадуктыўнасць існавання ў беларускай мове некаторых дзеепрыметнікавых формаў (у параўнанні з рускай мовай). Сродкі сінанімічнай замены дзеепрыметнікаў. Ад'ектывацыя дзеепрыметнікаў.

Дзеепрыслоўе. Граматычныя катэгорыі дзеепрыслоўяў. Асаблівасці функцыянавання дзеепрыслоўяў. Адвербіялізацыя дзеепрыслоўяў.

9.7. *Прыслоўе. Словы катэгорыі стану.* Марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля прыслоўяў. Разрады прыслоўяў паводле значэння. Ступені параўнання якасных прыслоўяў і іх утварэнне. Формы прыслоўяў са значэннем ацэнкі і меры якасці. Спосабы ўтварэння прыслоўяў: прадуктыўнасць – непрадуктыўнасць. Тэкстаўтваральная (інфармацыйная, ацэначная) роля прыслоўяў у тэкстах розных стыляў. Словы катэгорыі стану (безасабова-прэдыкатыўныя словы). Функцыянальная характарыстыка, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы. Гісторыя вылучэння ў самастойную часціну мовы.

Граматычныя асаблівасці мадальных слоў як самастойнай часціны мовы. Словаўтваральная і семантычная сувязі мадальных слоў з іншымі часцінамі мовы. Сінтаксічная аснова выдзялення мадальных слоў у асобную групу. Разрады па значэнні, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы.

9.8. *Значэнні і функцыі службовых часцін мовы.* Функцыянальная характарыстыка прыназоўніка. Разрады прыназоўнікаў. Ужыванне прыназоўнікаў з ускоснымі склонамі назоўнікаў. Асноўныя значэнні прыназоўнікаў. Некаторыя асаблівасці ва ўжыванні прыназоўнікаў. Пераход іншых часцін мовы ў прыназоўнікі (узмацненне аглутынатыўнага сродку).

Функцыянальная характарыстыка злучнікаў. Семантычныя і граматычныя прыметы злучнікаў. Класіфікацыя злучнікаў паводле паходжання, складу, спосабу ўжывання і функцыянальнага значэння. Злучальныя словы, адрозненне іх ад злучнікаў.

Часціцы. Семантычная і граматычная характарыстыкі часціц. Разрады часціц паводле функцыянальнага значэння і марфалагічнага складу. Пераход у часціцы іншых часцін мовы.

Функцыянальная характарыстыка выклічнікаў і гукаперайманняў. Размежаванне выклічнікаў і гукаперайманняў. Функцыя выклічнікаў і гукаперайманняў. Аказіянальная субстантывацыя і вербалізацыя выклічнікаў.

10. СІНТАКСІС

10.1. *Сістэма сінтаксічных адзінак.* Сінтаксіс як вучэнне пра спалучальнасць слоў і пабудову тэксту. Сінтаксічныя сувязі і сінтаксічныя адносіны. Асноўныя сінтаксічныя адзінкі мовы: словаформа, словазлучэнне, сказ, складанае сінтаксічнае цэлае, тэкст. Дыкурс беларускіх СМІ (агульная характарыстыка).

10.2. *Словазлучэнне, яго тыпы.* Структурная схема словазлучэння. Сінтагма. Віды сувязі ў словазлучэннях. Злучальная сувязь і спосабы яе рэалізацыі: з'яднанне, раз'яднанне і перараз'яднанне. Падпарадкавальная сувязь і спосабы яе рэалізацыі: дапасаванне, кіраванне і прымыканне. Некаторыя асаблівасці беларускага кіравання.

10.3. *Сказ.* Прэдыкатыўнасць, мадальнасць і інтанацыя паведамлення як асноўныя адзнакі сказа. Граматычныя катэгорыі часу, асобы і іх структурная роля ў афармленні сказа. Класіфікацыі сказаў. Сказ і выказванне. Сказ у ролі загалоўку публіцыстычнага тэксту.

10.4. *Просты сказ.* Фармальная арганізацыя простага сказа. Структурная схема сказа. Члены сказа і дэтэрмінанты. Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя члены сказа. Спосабы граматычнага выражэння галоўных членаў сказа. Прэдыкатыўная сувязь і спосабы яе рэалізацыі: каардынацыя, суразмяшчэнне і прыцягненне.

10.5. *Даданыя члены сказа. Значэнні і функцыі ў сказе.* Азначэнне і спосабы яго выражэння. Прыдатак. Дапаўненне, структурныя тыпы і спосабы выражэння. Акалічнасць, тыпы і спосабы выражэння. Сінкрэтызм даданых членаў сказаў.

10.6. *Аднасастаўныя сказы.* Прырода аднасастаўнасці і месца аднасастаўных сказаў у класіфікацыйнай сістэме сінтаксічных канструкцый. Тыпы аднасастаўных сказаў. Няпоўныя сказы і адрозненне іх ад аднасастаўных. Сказы нерасчлянёнага тыпу. Ускладнены сказ. Сказы з аднароднымі членамі. Зваротак. Далучальныя канструкцыі.

10.7. *Семантычная арганізацыя простага сказа.* Камунікатыўная арганізацыя простага сказа. Актуальнае члененне выказвання. Камунікатыўная парадыгма сказа. Парадак слоў у сказе.

10.8. *Складаны сказ, яго фармальная, семантычная і камунікатыўная арганізацыя.* Прынцыпы класіфікацыі і тыпалагічная характарыстыка складаных сказаў. Тыпы складаных сказаў. Складаназлучаныя сказы, граматычная прырода, будова і значэнне. Знакі прыпынку ў складаназлучаных сказах. Складаназалежныя сказы. Сродкі сувязі іх частак. Віды даданых частак. Знакі прыпынку ў складаназалежных сказах. Складаныя бяззлучнікавыя сказы. Сродкі

сувязі частак бяззлучнікавых сказаў. Тыпы бяззлучнікавых сказаў у залежнасці ад структуры і значэння. Пунктуацыя ў бяззлучнікавых сказах.

Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі (камбінаванай будовы), пунктуацыя ў іх.

10.9. *Складанае сінтаксічнае цэлае*. Ланцуговая, паралельная і далучальная віды сувязі паміж асобнымі сказамі ў складзе складанага сінтаксічнага цэлага. Абзац і складанае сінтаксічнае цэлае. Перыяд. Структурныя, інтанацыйныя і выяўленчыя ўласцівасці перыяда.

10.10. *Паняцце аб сінтаксісе звязнага маўлення*. Складаныя формы арганізацыі дыялагічнага і маналагічнага маўлення. Тэкст.

Чужая мова, яе віды (простая, ускосная і няўласна-простая) і спосабы ўвядзення ў тэкст. Сінтаксічныя асаблівасці разнавіднасцей чужой мовы. Чужая мова і словы аўтара, сувязь і ўзаемаадносіны паміж імі. Пунктуацыя пры чужой мове. Рэпліка, маналог, дыялог, палілог, іх арганізацыя, функцыі і стылістычная роля.

11. ПУНКТУАЦЫЯ

Прадмет і задачы пунктуацыі. Пунктуацыя як графічны сродак інтанацыйнага выдзялення сінтагм. Нарматыўнасць сучаснай пунктуацыі. Значэнне пунктуацыйных нормаў для рэдактарскай практыкі. Актуальнае члененне сказа, інтанацыя і знакі прыпынку. Сінтаксічная, сэнсава размежавальная і стылістычная функцыя знакаў прыпынку.

Модуль II

“Язык средств массовой коммуникации (русскоязычные тексты СМК)”

1. Введение

Природа и сущность языка. Язык и мышление. Язык и речь.

Понятие о современном русском литературном языке. Русский язык как форма выражения национальной культуры и национального самосознания русского народа. Многофункциональность русского языка: русский язык – национальный язык русского народа; русский язык как средство межнационального общения народов России и стран СНГ; русский язык в современном мире. Взаимодействие русского и других национальных языков. Понятие о современном русском языке.

Русский литературный язык – нормированная форма национального языка. Две разновидности русского литературного языка: книжная речь и разговорная речь. Понятие языковой нормы. Норма в фонетике, орфоэпии, лексике, фразеологии, словообразовании, грамматике, орфографии и пунктуации. Отличие литературного языка от диалектов, жаргонов, просторечия. Кодификация норм литературного языка. Вариантность норм языка. Русский литературный язык и язык художественной литературы. Русский литературный язык и язык СМИ.

2. Фонетика и орфоэпия

2.1. *Понятие о фонетике*. Основные фонетические единицы: фраза, речевой такт, фонетическое слово, слог, ударение, интонация.

2.2. *Звук и его характеристика*. Согласные и гласные звуки.

2.3. *Фонология*. Звуки русского языка в фонологическом аспекте. Понятие о фонеме. Состав согласных фонем. Характеристика согласных фонем по твердости – мягкости и глухости – звонкости. Состав гласных фонем и их характеристика. Позиционные чередования согласных и гласных. Фонетическая транскрипция.

2.4. *Фонетика и фоника*. Эстетическая роль звуков речи и других фонетических средств языка. Значение звуковой организации речи.

2.5. *Орфоэпия и её значение*. Русское литературное произношение в его историческом развитии. Нормы современного литературного произношения. Особенности произношения гласных, согласных звуков и их сочетаний, аббревиатур. Произношение некоторых грамматических форм. Произношение заимствованных слов. Активные процессы в области ударения. Колебания в пределах нормы. Основные тенденции развития современного литературного произношения. Стили произношения. Орфоэпические словари: «Орфоэпический словарь русского языка. Произношение, ударение, грамматические формы» под ред. Р. И. Аванесова; «Словарь ударений русского языка» Ф. Л. Агеенко, М. В. Зарвы.

3. Графика. Орфография

Понятие о графике. Алфавит. Обозначение гласных и согласных звуков на письме. Обозначение мягкости согласных. Слоговой принцип русской графики.

Понятие об орфографии. Морфологический принцип русской орфографии. Фонетический принцип. Традиционные и дифференцирующие написания в русской орфографии. Слитные, раздельные и дефисные написания. Орфография собственных имен. Правила переноса слов. Проблемы орфографии на современном этапе.

4. Лексикология

4.1. *Семантическая структура слова. Полисемия (многозначность слова)*. Понятие о лексике и лексикологии. Лексикология как учение о лексической системе современного русского языка. Понятие о семантике и семасиологии. Слово как основная номинативная единица языка. Лексическое значение слова. Основные типы лексического значения слова. Оценочные свойства слов. Отражение процессов, происходящих в обществе, в лексике языка. Слова однозначные и многозначные. Прямое и переносное значение слова. Типы переносных значений слов. Тропы и их виды. Метафора как вид полисемии. Классификация метафор (по характеру сходства, по образованию, по стилистической характеристике). Метонимия как вид полисемии. Классификация метонимий (по типам смежности, по стилистической характеристике и т.д.). Синекдоха как вид полисемии. Классификация синекдох (с точки зрения стилистической характеристики, с точки зрения образования, по степени распространённости и т.д.). Узуальное и окказиональное значение слова. Функционально-стилистическая роль полисемии в художественном произведении и в публицистике. Ошибочное употребление слов в переносном значении. Отражение полисемии в толковых словарях. Толковые словари как характеристика системных связей слов: «Толковый словарь живого великорусского языка» В. И. Даля; «Толковый словарь русского языка» под ред. Д. И. Ушакова; «Словарь современного русского литературного языка» в 17-

ти томах; «Словарь современного русского литературного языка» в 4-х томах; «Толковый словарь русского языка» С. И. Ожегова, Н. Ю. Шведовой; «Большой толковый словарь русского языка» под ред. С. А. Кузнецова; «Толковый словарь русского языка конца XX века» под ред. Г. Н. Складневской; «Новые слова и значения. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 70-х годов» под ред. Н. З. Котеловой; «Краткий словарь современных понятий и терминов» В. А. Макаренко.

4.2. *Омонимия и омонимы. Паронимия и паронимы. Синонимия и синонимы. Понятие об омонимах и омонимии. Антонимия и антонимы.* Пути возникновения омонимов. Классификация омонимов. Омонимия и многозначность. Функционально-стилистическая роль омонимии. «Словарь омонимов русского языка» О. С. Ахмановой. Понятие о паронимах и паронимии. Отношение паронимов к омонимам. Паронимазия. Стилистические функции слов-паронимов. Словарь-справочник «Трудные случаи употребления однокоренных слов русского языка» Ю. Бельчикова и М. Панюшевой; «Словарь паронимов русского языка» Н. П. Колесникова; «Словарь трудностей русского языка» Д. Э. Розенталя и М. А. Теленковой; «Словарь паронимов русского языка» С. В. Вишняковой. Понятие о синонимах и синонимии. Структура синонимического ряда в русском языке. Возникновение синонимов. Синонимия и полисемия. Типы синонимов. Функционально-стилистическая роль синонимов; приемы использования синонимов в художественных и публицистических текстах. Синонимы общеязыковые и окказиональные. Словари: «Словарь синонимов русского языка» З. Е. Александровой; «Краткий словарь синонимов русского языка» В. Н. Ключевой; «Словарь синонимов русского языка» в двух томах АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; однотомный «Словарь синонимов русского языка» АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. Н. Жукова. Понятие о лексических антонимах. Антонимия и полисемия. Антонимы общеязыковые и окказиональные, их стилистические функции. Словари: «Антонимы языка» Л. А. Введенской; «Словарь антонимов русского языка» Н. П. Колесникова под ред. Н. М. Шанского; «Словарь антонимов русского языка» М. Р. Львова.

4.3. *Лексика с точки зрения эмоционально-стилевого значения слов. Лексика с точки зрения сферы ее употребления. Лексика русского языка с точки зрения происхождения.* Стили современного русского языка. Понятие о стилевом расслоении лексики и ее экспрессивно-стилистической характеристике. Стилистически нейтральная лексика (межстилевая). Книжная лексика, ее виды. Признаки книжной лексики. Лексика разговорно-бытовая, ее виды. Признаки разговорно-бытовой лексики. Отражение функционально-стилевой и экспрессивно-стилистической характеристики слов в толковых словарях. Использование лексики устно-разговорной речи и лексики книжно-письменной речи. Ошибки в употреблении разных разрядов лексики устной и письменной речи. Лексика общеупотребительная и лексика ограниченного употребления. Диалектная лексика, ее типы. Диалектная лексика и литературный язык. Диалектизмы в художественной речи. Диалектные (областные) словари: «Словарь русских народных говоров» АН СССР под ред. Ф. П. Филина (изд. с 1965 г.).

Специальная (профессионально-терминологическая) лексика, ее разновидности. Специальная лексика в лексической системе русского языка (узкоспециальные и общепонятные термины). Использование специальной лексики в ее терминологических значениях в неспециальных текстах (художественных и публицистических). Отражение специальной лексики в толковых словарях. Терминологические словари: «Словарь лингвистических терминов» О. С. Ахмановой; «Справочник журналиста» Н. Т. Богданова, В. А. Вяземского; «Словарь книговедческих терминов» Е. Н. Шамурина. Энциклопедические словари: «Литературный энциклопедический словарь» под ред. В. Н. Кожевникова и П. А. Николаева. Жаргонная лексика. Классификация жаргонной лексики (профессиональный жаргон, арготическая лексика и др.). Причины возникновения жаргонизмов. Отражение жаргонной лексики в словарях. Жаргонная лексика как источник пополнения общенародных эмоционально-оценочных средств языка. Использование жаргонной лексики в художественной литературе и в публицистике (как специальный прием и как асистемное явление). Активная и пассивная лексика в современном русском языке. Понятие об активном и пассивном составе лексики. Устаревшие слова. Историзмы. Архаизмы. Типы архаизмов: лексико-фонетические, лексико-словообразовательные, собственно-лексические, семантические, грамматические. Использование устаревших слов в современных текстах. Немотивированное использование архаизмов. Новые слова (неологизмы), их типы и стилистические функции. Неологизмы в публицистическом стиле. Окказиональные слова. Отражение новой лексики в современных толковых словарях. Специальные словари: «Словарь новых слов и значений» под ред. Н. З. Котеловой и Ю. С. Сорокина, «Краткий словарь современных понятий и терминов» под ред. В. А. Макаренко. Основные пути формирования русской лексики. Исконно русская лексика: индоевропеизмы, общеславянизмы, восточнославянизмы и собственно русизмы). Заимствованная лексика. Пути возникновения заимствованной лексики в русском языке. Заимствования из славянских языков. Понятие о старославянском языке и старославянизмах. Старославянизмы в русском языке. Признаки старославянизмов (фонетические, словообразовательные, семантические). Функции старославянизмов (семантические, стилевые и стилистические) в современном русском языке. Заимствования из неславянских языков. Заимствования из финно-угорских языков. Тюркизмы (время заимствований, тематические группы, признаки тюркизмов). Грецизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки греческих заимствований). Латинизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки латинских заимствований). Заимствования из европейских языков – немецкого, французского, английского, голландского, итальянского, испанского (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки заимствований из европейских языков). Освоение заимствованных слов (фонетическое, графическое, грамматическое, семантическое). Лексические кальки. Экзотизмы и варваризмы. Функционально-стилистическая роль иноязычных слов в лексико-семантической системе. Проблема иноязычных слов и пуризм. Русские слова в других языках. Использование заимствованных слов в

публицистических текстах. Этимологические словари: «Краткий этимологический словарь русского языка» Н. М. Шанского, В. В. Иванова, Т. В. Шанской (под ред. С. Г. Бархударова); «Этимологический словарь русского языка» М. Фасмера; «Этимологический словарь русского языка» Г. П. Цыганенко; «Этимологический словарь русского языка» под ред. Н. М. Шанского. Словари иностранных слов: «Словарь иностранных слов» под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной и др.; «Толковый словарь иноязычных слов» Л. П. Крысина; «Словарь иностранных выражений и слов, употребляющихся в русском языке без перевода» Л. М. Бабкина и В. В. Шендецова; «Словарь латинских крылатых слов» Л. Т. Бабичева.

5. Фразеология

Понятие о фразеологии русского языка. Фразеологизм как основная единица фразеологической системы. Типы фразеологизмов по степени семантической слитности и мотивированности значения: фразеологические сращения, фразеологические единства, фразеологические сочетания. Крылатые слова, пословицы, поговорки.

Фразеологизмы современного русского языка с точки зрения происхождения: исконные и заимствованные. Русские фразеологизмы в других языках мира.

Функционально-стилистическое расслоение фразеологизмов, их эмоционально-экспрессивная окраска. Межстилевые (стилистически нейтральные) фразеологизмы. Разговорные фразеологизмы, их стилистические свойства. Книжные фразеологизмы, их стилистические признаки.

Синонимия фразеологизмов. Антонимия фразеологизмов. Многозначность фразеологизмов. Основные приемы использования фразеологизмов в художественной литературе и в публицистике.

Фразеологические словари: «Фразеологический словарь русского языка» под ред. А. И. Молоткова; «Краткий фразеологический словарь русского языка» В. И. Зиминой; «Словарь-справочник по русской фразеологии» Р. И. Яранцева; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. П. Жукова.

Фразеологические справочники: «Крылатые слова» С. В. Максимова; «Крылатые слова» Н. С. Ашукина, М. Г. Ашукиной.

6. Морфемика и словообразование

Словообразование как особый раздел науки о языке. Связь словообразования с лексикологией и морфологией. Словообразовательная система русского языка. Морфемика как наука о значимых частях (морфемах) слов и словоформ. Морфемы, виды морфем. Морфемы корневые и аффиксальные (префиксы, суффиксы, постфиксы, интерфиксы, флексии). Аффиксы внешне выраженные и нулевые. Исторические изменения в морфологическом составе слова (опрощение, переразложение, усложнение). Многозначность, омонимия и синонимия морфем. Основа. Основы производные и производные. Производящая основа. Свободная и связанная основа. Роль аффиксов в словообразовании и формообразовании. Морфемный анализ слова.

Основные способы русского словообразования: морфологический, морфолого-синтаксический, лексико-синтаксический, лексико-семантический.

Ведущее положение морфологического (аффиксального) способа словообразования.

Понятие словообразовательного типа. Продуктивные способы в словообразовании разных частей речи. Словообразовательный анализ слова.

Узуальное и окказиональное словообразование. Нормы в словообразовании. Стилистические ресурсы словообразования.

Словообразовательные и морфемные словари.

7. Морфология

7.1. *Введение в морфологию. Предмет морфологии. Части речи как основные лексико-грамматические разряды слов.* Грамматика как учение о грамматическом строе языка. Понятие о грамматическом значении, грамматической категории и грамматической форме. Способы выражения грамматических значений в русском языке. Взаимодействие лексических и грамматических значений в слове. Словоизменяемые и несловоизменяемые морфологические категории. Принципы классификации частей речи. Знаменательные слова. Служебные слова (частицы речи). Модальные слова. Междометия и звукоподражательные слова. Переход слов одной части речи в другую. Именные и служебные части речи.

7.2. *Имя существительное. Общая характеристика. Лексико-грамматические разряды имен существительных:* (одушевленные и неодушевленные; собственные и нарицательные, конкретные и абстрактные; вещественные и собирательные; сингулятивы). Варианты в проявлении одушевленности / неодушевленности существительных. Одушевленность / неодушевленность и многозначность слова. Морфологические разряды имен существительных. Категория рода. Принципы распределения существительных по родам. Слова общего рода. Род существительных с суффиксами субъективной оценки. Род несклоняемых нарицательных и собственных имен существительных. Род сложносокращенных слов. Колебания в роде имен существительных. Стилистическое использование категории рода. «Словарь сокращений русского языка» под ред. Д. И. Алексеева. Категория числа. Способы и средства выражения категории числа. Имена существительные, имеющие форму только единственного числа. Имена существительные, имеющие форму множественного числа. Переносное употребление форм числа имен существительных. Использование категории числа в текстах. Категория падежа. Система падежей русского имени существительного. Основные значения падежных форм. Способы и средства выражения падежных значений. Склонение имен существительных. Варианты падежных окончаний в каждом типе склонения. Разносклоняемые и несклоняемые существительные. Основные типы ударения при склонении имен существительных. Словообразование имен существительных. Правописание окончаний и суффиксов существительных.

7.3. *Имя прилагательное. Общая характеристика. Лексико-грамматические разряды имен прилагательных. Полные и краткие формы прилагательных. Образование краткой формы. Стилистические и смысловые различия между полной и краткой формой. Степени сравнения имен прилагательных. Стилистическая окраска и употребление степеней сравнения прилагательных.*

Ошибки в образовании и употреблении форм степеней сравнения. Формы субъективной оценки качества. Склонение имен прилагательных. Неизменяемые прилагательные. Словообразование имен прилагательных. Переход прилагательных в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов прилагательных. Употребление лексико-грамматических разрядов прилагательных в современных текстах.

7.4. *Имя числительное*. Общая характеристика. Морфологические категории числительных. Вопрос о грамматической природе слов типа «первый», «второй», «миллион», «тысяча», «много», «мало», «столько», «несколько». Числительные количественные, их морфологические и синтаксические особенности. Сочетаемость числительных с существительными. Употребление количественных и собирательных числительных. Склонение числительных. Правописание числительных.

7.5. *Местоимение*. Общая характеристика. Разряды местоимений по значению и по соотношению с другими частями речи. Грамматические особенности разных разрядов местоимений. Стилистическое использование местоимений в художественных и публицистических текстах. Синонимия внутри отдельных разрядов местоимений. Правописание местоимений.

7.6. *Глагол. Наречие. Категория состояния*. Служебные слова. Модальные слова. Междометия. Глагол. Общая характеристика. Инфинитив. Основы глагола. Спрягаемые и неспрягаемые формы глагола. Продуктивные и непродуктивные группы глаголов. Глаголы движения. Категория вида. Значение видов. Грамматическое различие видов. Образование видовых пар. Непарные глаголы (одновидовые и двувидовые). Особенности употребления видов глагола в художественных и публицистических текстах. Категория залога. Глаголы переходные и непереходные. Образование залоговых форм. Типы залогов. Особенности употребления залогов. Синонимия залоговых форм. Категория наклонения. Образование и основные значения наклонения. Синонимия наклонений. Категория времени. Образование и основные значения форм времени. Синонимия видо-временных форм глагола. Категория лица. Образование личных форм. Особенности спряжения глаголов. Изобилующие и недостаточные глаголы. Употребление форм лица. Безличные глаголы. Особенности употребления форм лица. Словообразование глаголов. Правописание глаголов. Причастие. Образование причастий. Значение и употребление причастий. Переход причастий в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов причастий. Деепричастие. Образование деепричастий. Значение и употребление форм деепричастий. Переход деепричастий в другие части речи. Наречие. Общая характеристика. Разряды наречий по значению. Образование и употребление степени сравнения наречий. Степени качества. Образование наречий. Правописание наречий. Переход наречий в другие части речи. Использование наречий в текстах. Категория состояния. Вопрос о выделении слов категории состояния в отдельную часть речи. Морфологические и синтаксические признаки слов категории состояния. Употребление категории состояния в современных текстах.

7.7. *Служебные слова (частицы речи)*. Предлоги, их классификация по образованию и строению. Классификация предлогов по значению. Синонимия предлогов. Стилистическая характеристика предлогов. Правописание предлогов. Союзы, их разряды по синтаксической функции и по значению. Разряды союзов по строению. Стилистическая характеристика союзов. Правописание союзов. Частицы, их разряды по значению и по образованию. Стилистическая характеристика частиц. Правописание частиц. Модальные слова. Разряды модальных слов по значению и происхождению. Функции модальных слов. Междометия. Значение и функции междометий. Разряды междометий по их значению. Звукоподражательные слова. Использование междометий и звукоподражательных слов.

8. Синтаксис

8.1. *Введение в синтаксис. Предмет синтаксиса*. Основные синтаксические единицы языка: словоформа, словосочетание, предложение, сложное синтаксическое целое. Синтаксические связи слов и синтаксические отношения. Средства выражения синтаксических связей.

8.2. *Словосочетание*. Словосочетание как грамматически оформленное соединение соотносимых по смыслу слов. Отношение словосочетания к слову и предложению. Типы словосочетаний по структуре и значению. Понятие стержневого слова и зависимого компонента словосочетания. Свободные синтаксические словосочетания, их отличие от синтаксически несвободных сочетаний. Парадигма словосочетания. Простые и сложные словосочетания. Виды подчинительной связи в словосочетаниях. Согласование (полное и неполное). Управление (сильное и слабое). Примыкание.

8.3. *Предложение. Простое предложение*. Понятие предложения. Предложение как предикативная единица. Категория модальности. Категория синтаксического лица. Категория синтаксического времени. Понятие структурной схемы и парадигмы предложения. Простое предложение. Типы простых предложений по цели высказывания: повествовательные, вопросительные, побудительные. Типы предложений по характеру выражаемого в них отношения к действительности: предложения утвердительные и отрицательные. Типы простых предложений по структуре. Двусоставные и односоставные предложения. Нераспространённые и распространённые предложения. Полные и неполные предложения. Интонация простого предложения. Виды интонации. Грамматическая роль интонации.

8.4. *Система членов предложения в современном русском языке*. Главные члены предложения. Подлежащее и сказуемое – предикативная основа предложения. Координация как тип синтаксической связи между главными членами предложения. Подлежащее и способы его выражения. Сказуемое и способы его выражения. Типы сказуемых. Глагольное сказуемое простое, осложненное, составное и сложное. Виды связок в именном сказуемом. Способы выражения при связочной части. Координация подлежащего и сказуемого. Тире между подлежащим и сказуемым. Второстепенные члены предложения. Определение. Определение согласованное и несогласованное. Приложение, его виды. Способы выражения определений и приложений. Дополнение. Дополнение

прямое, косвенное, предложное и беспредложное. Способы выражения дополнений. Обстоятельства. Классификация обстоятельств по значению. Способы выражения обстоятельств. Понятие детерминирующих членов предложения. Односоставные предложения. Понятие об односоставных предложениях. Типы односоставных предложений. Сказуемые односоставные предложения (определенно-личные, неопределенно-личные, обобщенно-личные, безличные и инфинитивные). Подлежащие односоставные предложения (номинативные предложения, их разновидности). Конструкции, по форме совпадающие с номинативными предложениями. Слова-предложения. Использование односоставных предложений в художественных и публицистических текстах. Неполные предложения. Типы неполных предложений. Эллиптические предложения. Использование неполных предложений в речи. Знаки препинания в неполных предложениях. Порядок слов в предложении. Актуальное членение предложения. Тема и рема как компоненты актуального членения предложения. Основные средства актуального членения предложения. Соотношение синтаксического и актуального членения предложения. Порядок слов стилистически нейтральный и стилистически значимый. Стилистическое использование порядка слов в контексте. Осложненное простое предложение. Предложения с однородными членами. Понятие об однородности членов предложения. Признаки однородности: единство синтаксической функции, соотнесенность с одним и тем же словом, сочинительные отношения, интонация. Однородные подлежащие и сказуемые. Однородные второстепенные члены. Союзы при однородных членах: соединительные, противительные, разделительные и сопоставительные. Смысловые оттенки сочинительных союзов. Предлоги при однородных членах. Обобщающее слово или словосочетание при однородных членах. Стилистические функции однородных членов предложения. Пунктуация при однородных членах. Предложения с обособленными оборотами. Понятие об обособлении. Общие синтаксические условия обособления второстепенных членов. Обособление определения, приложения, обстоятельства. Обособление уточняющих и пояснительных членов предложения. Деепричастные обороты. Обороты с причастиями и прилагательными. Обороты с существительными, с инфинитивом, наречием, со спрягаемой формой глагола. Стилистические функции обособленных оборотов. Пунктуация в предложениях с обособленными членами. Присоединительные конструкции. Понятие о присоединении. Типы присоединительных конструкций, их функции. Использование присоединительных конструкций в художественных и публицистических текстах. Знаки препинания в предложениях с присоединительными конструкциями. Вводные слова, вводные словосочетания и предложения. Типы вводных слов по значению. Вставные конструкции. Функции вводных и вставных конструкций в предложении. Использование вводных конструкций как средства модальности в текстах. Пунктуация при вводных и вставных конструкциях. Обращение. Функции обращения в предложении. Знаки препинания при обращении.

8.5. *Сложное предложение.* Понятие о сложном предложении. Отличие сложного предложения от простого. Средства связи частей сложного

предложения. Типология сложного предложения. Союзные и бессоюзные предложения. Сочинение и подчинение как основные виды синтаксической связи предикативных частей в составе сложного предложения. Сложносочиненные предложения. Понятие о сложносочиненном предложении. Отличие сложного предложения от простого. Признаки сложносочиненного предложения: количество предикативных частей, лексико-грамматическое единство, интонационное единство. Средства связи предикативных частей в сложносочиненном предложении. Типология сложносочиненных предложений. Сложносочиненные предложения с соединительными, противительными, разделительными, присоединительными, пояснительными и сопоставительными отношениями. Значение и употребление сочинительных союзов в сложносочинённом предложении. Пунктуация в сложносочиненном предложении. Сложноподчиненные предложения. Понятие о сложноподчиненном предложении. Средства связи предикативных частей в сложноподчиненном предложении. Общая характеристика и принципы классификации сложноподчиненных предложений. Одночленность (нерасчлененность) и двучленность (расчлененность) структуры сложноподчинённых предложений. Нерасчлененные сложноподчиненные предложения: присубстантивно-определительные, изъяснительно-объектные, компаративные, местоименно-соотнесительные. Расчлененные сложноподчиненные предложения: условия, причины, цели, уступительные, следствия, места, времени, сравнительные. Усложнённые сложноподчиненные предложения. Параллельное подчинение, соподчинение, последовательное подчинение (включение). Знаки препинания в сложноподчинённом предложении. Бессоюзные сложные предложения. Общее понятие о бессоюзном сложном предложении. Средства связи частей в бессоюзных предложениях. Типы бессоюзных сложных предложений: перечислительные, сопоставительные, объяснительные, обусловленные. Пунктуация в бессоюзном предложении. Многочленное сложное предложение. Многочленное сложносочиненное и многочленное бессоюзное сложное предложение. Многочленное сложноподчиненное предложение. Многочленное сложное предложение с разными видами связи (предложение комбинированной структуры). Пунктуация в предложениях комбинированной структуры. Период как вид многочленного сложного предложения, его изобразительно-выразительные свойства.

8.6. *Сложное синтаксическое целое.* Понятие о сложном синтаксическом целом. Средства связи между отдельными предложениями в составе ССЦ. Виды связи между отдельными предложениями ССЦ: цепная, параллельная, смешанная. Типы сложного синтаксического целого. Абзац и сложное синтаксическое целое. ССЦ как структурный элемент композиции художественных и публицистических текстов.

8.7. *Понятие о синтаксисе связной речи.* Текст как высшая коммуникативная организация речи.

Чужая речь. Понятие о прямой, косвенной и несобственно прямой речи. Цитация и ее формы. Диалогизация речи. Синтаксические особенности, изобразительно-выразительные свойства чужой речи. Знаки препинания при

прямой речи и цитатах.

9. Пунктуация

Понятие о пунктуации. Правила пунктуации. Влияние исторических изменений в синтаксической системе языка на пунктуацию. Нерегламентированная пунктуация. Авторская пунктуация.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
I семестр

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Колькасць гадзін кіруемай самастойнай работы	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семіарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае		
	МОДУЛЬ I. «Мова сродкаў масавай камунікацыі (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
1	Уводзіны.	2	2					
2	Фанетыка. Функцыянальная характарыстыка гука	2						
2.1.	Размежаванне паняццяў вусная форма існавання мовы і пісьмовая		2					Дыктант
2.2.	Акустычная фанетыка. Артыкуляцыйная фанетыка. Перцэптыўная фанетыка		2					
2.3.	Артыкуляцыйна-акустычная класіфікацыя гукаў: паводле ўдзелу голасу і шуму, спосабу і месца ўтварэння, палатальнасці		2					
2.4.	Фаналогія		2					Тэст 1

3	Складападзел		2					
4	Прасодыка	1	2					
5	Арфаэпія	1	4					
6	Графіка		2					
7	Арфаграфія	2	4					Тэст 2
	МОДУЛЬ 2. «Язык средств массовой коммуникации (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Введение	2	2					
2	Фонетика и орфоэпия	2						
2.1.	Понятие о фонетике		2					Диктант
2.2.	Звук и его характеристика		2					
2.3.	Фонология		2					
2.4.	Фонетика и фоника		2					
2.5.	Орфоэпия и её значение		2					
3	Графика. Орфография	2	4					Тест 3
4	Лексикология.	1						
4.1.	Семантическая структура слова. Полисемия (многозначность слова)		4					
4.2.	Омонимия и омонимы. Паронимия и паронимы. Синонимия и синонимы. Понятие об омонимах и омонимии. Антонимия и антонимы		4					

4.3.	Лексика с точки зрения эмоционально-стилевого значения слов. Лексика с точки зрения сферы ее употребления. Лексика русского языка с точки зрения происхождения		4					Тест 4
5	Фразеология	1	2					
	Усяго за I семестр:	16	54					

II семестр

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Колькасць гадзін кіруемай самастойнай работы	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семіарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае		
	МОДУЛЬ I. «Мова сродкаў масавай камунікацыі (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
8	Граматыка	2	2					Дыктант
9.1	Агульныя паняцці марфалогіі.	2	2					
9.2	Назоўнік	2	4					Тэст 1
9.3	Прыметнік		4					
9.4	Лічэбнік		4					
9.5	Займеннік		2					
9.6	Дзеяслоў	2	4					

9.7	Прыслоўе. Словы катэгорыі стану		2					
9.8	Значэнні і функцыі службовых часцін мовы		2					Тэст 2
	МОДУЛЬ 2. «Язык средств массовой коммуникации (русскоязычные тексты СМК)»							
6	Морфемика и словообразование	4	2					Диктант
7	Морфология	4						
7.1	Введение в морфологию. Предмет морфологии. Части речи как основные лексико-грамматические разряды слов		4					
7.2	Имя существительное		4					Тест 3
7.3.	Имя прилагательное		4					
7.4	Имя числительное		2					
7.5.	Местоимение		2					
7.6	Глагол. Наречие. Категория состояния		4					
7.7	Служебные слова (частицы речи)		4					Тест 4
	Усяго за II семестр:	16	52					

III семестр

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Колькасць гадзін кіруемай самастойнай работы	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семіарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае		
	МОДУЛЬ I. «Мова сродкаў масавай камунікацыі (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
10	Сінтаксіс	2						
10.1	Сістэма сінтаксічных адзінак	2	2					Дыктант
10.2	Словазлучэнне, яго тыпы		2					
10.3	Сказ		2					
10.4	Просты сказ		2					
10.5	Даданыя члены сказа. Значэнні і функцыі ў сказе		2					
10.6	Аднасастаўныя сказы		2					
10.7	Семантычная арганізацыя простага сказа		4					Тэст 1
10.8	Складаны сказ, яго фармальная, семантычная і камунікатыўная арганізацыя		2					

10.9	Складанае сінтаксічнае цэлае	2	2					
10.10	Паняцце аб сінтаксісе звязнага маўлення		4					Тэст 2
11	Пунктуацыя	2	4					
	МОДУЛЬ 2. «Язык средств массовой коммуникации (русскоязычные тексты СМК)»							
8	Синтаксис	2						
8.1	Введение в синтаксис. Предмет синтаксиса		4					Диктант
8.2	Словосочетание	2	2					
8.3	Предложение. Простое предложение		4					Тест 3
8.4	Система членов предложения в современном русском языке		2					
8.5	Сложное предложение	2	4					
8.6	Сложное синтаксическое целое		4					
8.7	Понятие о синтаксисе связной речи		4					
9	Пунктуация	2	4					Тест 4
	Усяго за III семестр:	16	56					

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

І. ЛІТАРАТУРА

МОДУЛЬ І “МОВА СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ” (БЕЛАРУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)

Асноўная

1. Беларуская граматыка. Ч. 1. – Мінск: Навука і тэхніка, 1985. – 431 с.
2. Беларуская граматыка. Ч. 2. – Мінск: Навука і тэхніка, 1985. – 431 с.
3. Беларуская мова: у 2 ч. Ч. 1: Фанетыка. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія. Лексікалогія. Марфемная будова слова і словаўтварэнне. Марфалогія / пад рэд. Л.М. Грыгор’евай. – 4-е выд. – Мінск, 2001.
4. Беларуская мова: Энцыклапедыя. – Мінск: Бел. Энцыклапедыя, 1994. – 655 с.
5. Бурак, Л.І. Сучасная беларуская мова. Практычныя заняткі / Л.І. Бурак, В.П. Красней, У.М. Лазоўскі. – Мінск, 1989.
6. Бурак, Л.І. Сучасная беларуская мова: Сінтаксіс. Пунктуацыя: Вуч.дапам. / Л.І. Бурак. – Мінск: Універсітэцкае, 1987. – 320 с.
7. Градюшко А.А., Ивченко В.И., Свороб А.К. Студенческая печать: проблематика, дизайн, язык и стиль. – Мн., 2008.
8. Ивченко В.И. Лингвистическая организация текста. В творческой лаборатории Владимира Короткевича. – Мн., 2002.
9. Іўчанкаў В.І. Дыскусія беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. – Мн., 2003.
10. Іўчанкаў, В. І. Беларуская арфаграфія : апазданні і гісторыі / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Пачатковая школа, 2010. – 304 с. – іл.
11. Іўчанкаў, В. І. Беларускі правапіс у апорных схемах: паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”: дапам. для настаўнікаў агульнаадукац. устаноў з беларус. і рус. мовамі навучання / В. І. Іўчанкаў. – 3-е выд., выпр. – Мінск: Пачатковая школа, 2012. – 56 с.
12. Іўчанкаў, В. І. Сучасная беларуская мова (эксперыментальнае навучанне): У 4 ч. Ч. 1: Арфаграфія. Графіка. Лексікалогія (фразеалогія): Для студ. фак. журналістыкі. – Мінск: БДУ, 2001. – 56 с.
13. Іўчанкаў, В.І. Дыскусія беларускіх СМІ: Арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В.І. Іўчанкаў. – Мінск: БДУ, 2003. – 257 с.
14. Кавалёва, М.Ц. Сучасная беларуская літаратурная мова. Уводзіны. Лексікалогія. Фразеалогія. Лексікаграфія. Фразеаграфія. Фанетыка. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія: вучэб. дапаможнік для ВНУ/ М.Ц. Кавалёва. 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск, 1993.
15. Костомаров В. Г. Русский язык на газетной полосе. – М., 1971.
16. Костомаров В. Г. Языковой вкус эпохи. Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. Изд. 3-е, испр. и доп., СПб., 1999.
17. Культура мовы журналіста. Зборнік навуковых артыкулаў. Вып. 1-6. – Мн., 1982 – 1992.
18. Лепешаў, І.Я. Практыкум па беларускай мове: вучэб. дапаможнік / І.Я. Лепешаў, Г.М. Малажай, К.М. Панюціч. – Мінск, 2005.

19. Міхневіч, А.Я. Аб некаторых сінтаксічных цяжкасцях беларускай мовы // Беларуская мова: Цяжкія пытанні фанетыкі, арфаэпіі, граматыкі / Пад рэд. А.І.Падлужнага. – Мінск, 1987.
20. Наркевіч, А.І. Назоўнік: Граматычныя катэгорыі і формы / А.І. Наркевіч. – Мінск: Выдавецтва БДУ, 1976. – 248 с.
21. Наркевіч, А.І. Практычны курс сучаснай беларускай мовы: Вуч.дап. / А.І. Наркевіч. – Мінск: Універсітэцкае, 1992. – 320 с.
22. Плотнікаў, Б.А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум / Б.А. Плотнікаў, Л.А. Антанюк. – Мінск: Інтэрпрэсэсэвіс, Кніжны Дом, 2003. – 672 с.
23. Рамза, Т.Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс: вуч.дап. / Т.Р. Рамза. – Мінск: БДУ, 2006. – 215 с.
24. Самусевіч В.М. Сучасная беларуская мова: Марфалогія. Вучэбна-метадычны комплекс. – Мінск: Вучэбна-выдавецкая лабараторыя факультэта журналістыкі БДУ, 2007. – 56 с.
25. Самусевіч В.М. Сучасная беларуская мова: Сінтаксіс. Вучэбна-метадычны комплекс. – Мінск: Вучэбна-выдавецкая лабараторыя факультэта журналістыкі БДУ, 2008. – 53 с.
26. Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія / Н.В. Гаўрош, М.Ц. Кавалёва і інш. – Мінск: Выд. Ул.М. Скаун, 1997. – 288 с.
27. Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія / Пад рэд. Ф.Я. Янкоўскага. – Мінск: Выш. шк., 1980. – 240 с.
28. Сямешка, Л.І. Курс беларускай мовы / Л.І. Сямешка, І.Р. Шкраба, З.І. Бадзевіч. – Мінск, 1996.
29. Чалюк, Н.М. Сінтаксіс беларускай мовы: Словазлучэнне. Просты сказ: Вучэбн.дапам. / Н.М. Чалюк. – Мінск: ТетраСистемс, 2004. – 204 с.
30. Шуба П.П. Сучасная беларуская мова. Марфаналягія. Марфалогія / П.П. Шуба. – Мінск: Выдавецтва “Універсітэцкае”, 1987. – 334 с.
31. Шуба, П.П. Лекцыі па беларускай марфалогіі / П.П. Шуба. – Мінск: Выдавецтва БДУ, 1975. – 79 с.
32. Янкоўскі, Ф.М. Сучасная беларуская мова / Ф.М. Янкоўскі. – Мінск, 1984.
33. Яўневіч, М.С., Сцяцко П.У. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы / М.С. Яўневіч. – 2-е выд. – Мінск, 1980; 3-е выд. – Мн., 1987.
34. Русский язык конца XX столетия (1985 – 1999), 2-е издание. – М.: языки русской культуры. – М., 2000.
35. Юрэвіч У. М. Слова вобразнае, жывое, гаваркае. – Мн., 1992.
36. Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования. – М., 2003.

Дадатковая

1. Абабурка, М.В. Беларускае слова і яго вывучэнне / М.В. Абабурка. – Мінск: Выш.шк., 1986. – 127 с.
2. Абабурка, М.В. Культура беларускай мовы / М.В. Абабурка. – Мінск: Выш.шк., 1994. – 122 с.
3. Абабурка, М.В. Параўнальная граматыка беларускай і рускай моў: Вуч.дапам. / М.В. Абабурка. – Мінск: Выш.шк., 1992. – 224 с.

4. Анічэнка, У.В. Марфалогія ўсходнеславянскіх моў / У.В. Анічэнка. – Гомель, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт, 1982. – 127 с.
5. Арашонкава, Г.У. Кіраванне ў беларускай і рускай мовах: Слоўнік-даведнік / Г.У. Арашонкава, В.П. Лемцюгова. – Мінск: Выш.шк., 1991. – 303 с.
6. Арашонкава, Г.У. Слоўнік цяжкасцей беларускай мовы / Г.У. Арашонкава, В.П. Лемцюгова. – Мінск: Выш.шк., 1986. – 210 с.
7. Беларуская мова: энцыклапедыя / пад рэд. А.Я. Міхневіча. – Мінск, 1994.
8. Бордович, А.М. Сопоставительный курс русского и белорусского языков: Учебн.пособие / А.М. Бордович, А.А. Гируцкий, Л.В. Чернышева. – Минск: Універсітэцкае, 1999. – 223 с.
9. Булахаў, М.Г. Гісторыя прыметнікаў беларускай мовы. Ч.2. Сінтаксічны нарыс / М.Г. Булахаў. – Мінск: Выд.БДУ, 1971. – 294 с.
10. Булахаў, М.Г. Прыметнік у беларускай мове / М.Г. Булахаў. – Мінск: Навука і тэхніка, 1964. – 199 с.
11. Булыка, А.М. Гістарычная марфалогія беларускай мовы / А.М. Булыка, А.І. Жураўскі, І.І. Крамко. – Мінск: Навука і тэхніка, 1979. – 328 с.
12. Бурак, Л.І. Даведнік па пунктуацыі беларускай мовы / Л.І. Бурак. – Мінск: Выд-ва БДУ, 1980. – 208 с.
13. Бурак, Л.І. Сучасная беларуская мова / Л.І. Бурак. – Мінск, 1985.
14. Васілеўскі, М.С. Прадуктыўныя тыпы дзеясловаў у сучаснай беларускай мове / М.С. Васілеўскі. – Мінск: Выд.БДУ, 1970. – 110 с.
15. Воўк-Левановіч, О.В. Лекцыі па гісторыі беларускай мовы / О.В. Воўк-Левановіч. – Мінск: Нар.асвета, 1994. – 205 с.
16. Гаўрош, Н.В. Сучасная беларуская мова: зборнік практыкаванняў / Н.В. Гаўрош. – Мінск, 1981.
17. Гнеўка, В.Т. Складаныя прыметнікі ў сучаснай беларускай літаратурнай мове / В.Т. Гнеўка. – Мінск: Выд. Міністэрства вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі БССР, 1963. – 75 с.
18. Грабчыкаў, С.М. Цяжкія выпадкі ўжывання блізкіх па гучанню слоў / С.М. Грабчыкаў. – Мінск: Выд-ва БДУ, 1977. – 328 с.
19. Жураўскі, А.І. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. Т.1 / А.І. Жураўскі. – Мінск: Навука і тэхніка, 1967. – 371 с.
20. Жыдовіч, М.А. Назоўнік у беларускай мове. Ч.1. Адзіночны лік / М.А. Жыдовіч. – Мінск: Выд.БДУ, 1969. – 230 с.
21. Капылоў, І.Л. Правапіс беларускай мовы: асноўныя правілы і практычныя заданні / І.Л. Капылоў. – Мінск: Сучаснае слова, 2004. – 256 с.
22. Кечык, С.Я. Дзеепрыслоўе ў сучаснай беларускай мове: Вуч.дап. / С.Я. Кечык. – Мінск: Выш.шк., 1985. – 88 с.
23. Куліковіч, У.І. Беларускі правапіс: правілы, заданні, кантрольныя работы / У.І. Куліковіч. – Мінск: ООО “Завігар”, 1998. – 276 с.
24. Лепешаў, І.Я. Сучасная беларуская літаратурная мова: спрэчныя пытанні: дапам. для студэнтаў філал. спецыяльнасцей ВНУ / І.Я. Лепешаў. – Гродна, 2002.

25. Лепешаў, І.Я. Сучасная беларуская мова: Спрэчныя пытанні: Дапаможнік / І.Я. Лепешаў. – Гродна, 2002. – 207 с.
26. Лукашанец, А.Г. Беларускія сацыялекты XIX стагоддзя: вопыт тыпалагічнага апісання / А.Г. Лукашанец. – Мінск, 1999.
27. Моўныя адзінкі і кантэкст / Э.Д. Блінава [і інш.]. – Мінск, 1992.
28. Наркевіч, А.І. Сістэма словазлучэнняў у сучаснай беларускай мове: Структурна-семантычнае апісанне / А.І. Наркевіч. – Мінск, 1972.
29. Падгайскі, Л.П. Словазлучэнне ў беларускай мове / Л.П. Падгайскі. – Мінск, 1972.
30. Прохорова, С.М. Синтаксис переходной русско-белорусской зоны: Ареально-типологическое исследование / С.М. Прохорова. – Минск: Университетское, 1991. - 136 с.
31. Рагаўцоў, В.І. Сінтаксіс беларускай і рускай моў: Дыскусійныя пытанні / В.І. Рагаўцоў. – Мінск: Універсітэцкае, 2001. – 199 с.
32. Рамза, Т.Р. Безасабовыя сказы / Т.Р. Рамза. – Мн.: Тэхналогія, 1998. – 71 с.
33. Святло слова: Дапаможнік па лінгвакультуралогіі / Басава Г.І., Іўчанкаў В.І., Сінькова Л.Д. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2002. – 144 с.
34. Слова беларускае: 3 гісторыі лексікалогіі і лексікаграфіі / Уклад
35. Сцяцко, П.У. Уводзіны ў мовазнаўства / П.У. Сцяцко. – Гродна: ГРДУ, 2001. – 229 с.
36. Чабарук, А.І. Лічэбнік у беларускіх гаворках / А.І. Чабарук. – Мінск: Навука і тэхніка, 1977. – 104 с.
37. Чумак, Л.Н. Синтаксис русского и белорусского языков в аспекте культурологии / Л.Н. Чумак. – Минск: Белгосуниверситет, 1997. – 199 с.
38. Шуба, П.П. Уводзіны ў граматыку беларускай мовы / П.П. Шуба. – Мінск: Выдавецтва БДУ, 1969. – 63 с.
39. Шур, В.В. Беларускія ўласныя імёны: Беларуская антрапаніміка і тапаніміка: Дапаможнік / В.В. Шур. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1998. – 239 с.
40. Юргелевіч, П.Я. Курс сучаснай беларускай мовы з гістарычнымі каментарыямі / П.Я. Юргелевіч. – Мінск, 1974.
41. Юрэвіч, У.М. Слова жывое, роднае, гаваркое... / У.М. Юрэвіч. – Мінск, 1992.
42. Янкоўскі, Ф.М. Гістарычная граматыка беларускай мовы: Вуч.дап. / Ф.М. Янкоўскі. – Мінск: Выш.шк., 1989. – 301 с.
43. Яскевіч, А.А. Старабеларускія граматыкі: Да праблемы агульнафілалагічнай цэласнасці / А.А. Яскевіч. – Мінск: Бел.навука, 1996. – 352 с.

Слоўнікі і даведнікі

1. Абабурка, М.В. Дыялектызмы ў творах беларускіх савецкіх пісьменнікаў. Кароткі слоўнік-даведнік / М.В. Абабурка. – Мінск, 1979.
2. Бардовіч, А.М. Словаўтваральны слоўнік беларускай мовы / А.М. Бардовіч, М.М. Круталевіч, А.А. Лукашанец. – Мінск, 2000.
3. Бардовіч, А.М. Марфемны слоўнік беларускай мовы / А.М. Бардовіч, Л.М. Шапун. – Мінск, 1989.

4. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / склад. Ф.М. Янкоўскі, прадмова Д.Я. Бугаёва. – Мінск, 2004.
5. Болсун, А.І. Руска-беларускі фізічны слоўнік беларускай мовы / А.І. Болсун. – Мінск, 1993.
6. Булыка, А.М. Слоўнік іншамоўных слоў: у 2 т. / А.М. Булыка. – Мінск, 1999.
7. Гілевіч, Н.І. Дыялектны слоўнік. Лексіка. Фразеалагізмы. Прыказкі, прымаўкі, прыгаворкі. Параўнанні / Н.І. Гілевіч. – Мінск, 2005.
8. Грабчиков, С.М. Межъязыковые омонимы и паронимы: опыт русско-белорусского словаря / С.М. Грабчиков. – Мінск, 1980.
9. Грабчыкаў, С.М. Слоўнік паронімаў беларускай мовы / С.М. Грабчыкаў. – Мінск, 1994.
10. Клышка, М.К. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў / М.К. Клышка. – Мінск, 1993.
11. Крылатыя выразы ў беларускай мове: тлумачальны слоўнік / пад рэд. Я.Я. Іванова. – Магілёў, 2004.
12. Лазоўскі, У.М. Слоўнік антонімаў беларускай мовы / У.М. Лазоўскі. – Мінск, 1994.
13. Лепешаў, І.Я. У слоўнікавую скарбонку: навуч. дапаможнік па спецкурсах “Праблемы фразеалагічнай стылістыкі” і “Прыказкі як моўныя адзінкі” / І.Я. Лепешаў. – Гродна, 1999.
14. Лепешаў, І.Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы: у 2 т. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 1993.
15. Лепешаў, І.Я. Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2004.
16. Лепешаў, І.Я. Слоўнік беларускіх прыказак / І.Я. Лепешаў, М.А. Якалцэвіч. – Мінск, 2002.
17. Лобан, М.П. Арфаграфічны слоўнік / М.П. Лобан, М.Р. Суднік. – Мінск, 1990.
18. Мажэйка, Н.С. Частотны слоўнік беларускай мовы. Гутарковая мова / Н.С. Мажэйка, А.Я. Супрун. – Мінск, 1989.
19. Мажэйка, Н.С., Супрун, А.Я. Частотны слоўнік беларускай мовы. Паэзія / Н.С. Мажэйка, А.Я. Супрун. – Мінск, 1992.
20. Малажай, Г.М. Сучасная беларуская мова: Слова. Перыфраза. Фразеалагізм / Г.М. Малажай. – Мінск, 1992.
21. Насовіч, І.І. Слоўнік беларускай мовы / І.І. Насовіч. – Мінск, 1983.
22. Никитина, Т. Г. Словарь молодёжного сленга / Т.Г. Никитина. – М., 2003.
23. Пазнякоў, М.П. Слоўнік эпітэтаў беларускай літаратурнай мовы / М.П. Пазнякоў. – Мінск, 1988.
24. Пономарев, В.Т. Бизнес-сленг для “новых русских”: словарь-справочник / В.Т. Пономарев. – Донецк, 1996.
25. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне / пад рэд. М.В. Бірылы. – Мінск, 1987.
26. Слоўнік мовы Скарыны / склад. У.В. Анічэнка. – Мінск, 1977 – 1994. – Т. 1 – 3.

27. Слоўнік мовы Янкі Купалы: у 8 т. / склад. У.А. Борык, рэдкал.: А.В. Ляшчынская [і інш.]. – Мінск, 2003. – Т. 6: Анамастыка.
28. Старычонок, В.Д. Слоўнік амонімаў беларускай мовы / В.Д. Старычонок. – Мінск, 1991.
29. Тураўскі слоўнік: у 5 т. / склад.: А.А. Крывіцкі, Г.А. Цыхун, І.Я. Яшкін. – Мінск, 1982 – 1987.
30. Фразеалагічны слоўнік мовы твораў Якуба Коласа / пад рэд. А.С. Аксамітава. – Мінск, 1993.
31. Шкраба, І.Р. Самабытнае слова. Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі (у рускамоўным дачыненні) / І.Р. Шкраба. – Мінск, 1994.
32. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / АН Беларусі; рэд. Г.А. Цыхун. – Мінск, 1978 – 1993. – Вып. 1 – 8.
33. Юрчанка, Г.Ф. Сучасная народная лексіка / Г.Ф. Юрчанка. – Мінск, 1993 – 1998. – Ч. 1 – 3.
34. Янкова, Т.С. Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны / Т.С. Янкова. – Мінск, 1982.
35. Янкоўскі, Ф.М. Крылатыя словы і афарызмы / Ф.М. Янкоўскі. – Мінск, 1960.
36. Яшкін, І.Я. Беларускія геаграфічныя назвы. Тапаграфія. Гідралогія / І.Я. Яшкін. – Мінск, 1971.

МОДУЛЬ II “МОВА СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ (РУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)”

Основная

1. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка. – М., 2003. – 423с.
2. Калинин А. В. Лексика русского языка. – М., 1971. – 231 с.
3. Ковтунова И. И. Современный русский язык. Порядок слов и актуальное членение предложения. – М., 1976. – 239 с.
4. Краткая русская грамматика / под ред. Н. Ю. Шведовой, В. В. Лопатина. – М., 1989. – 640 с.
5. Рахманова Л. И., Суздальцева В. Н. Современный русский язык. – М., 2007. – 479 с.
6. Розенталь Д. Э. и др. Современный русский язык. – М., 1999. – 442 с.
7. Розенталь Д.Э., Голуб И. Б., Теленкова М. А. Современный русский язык. – М., 2007. – 560 с.
8. Современный русский язык. В 3-х частях. / Под ред. П. П. Шубы. – 2 изд., испр. и доп. – Мн., 1998. – Ч.1: Фонетика. Лексикология. – 464с. - Ч.2: Словообразование. Морфология. – 554 с. – Ч.3: Синтаксис. Пунктуация. Стилистика. – 576 с.
9. Современный русский язык. Лексика и фразеология. Фонетика и орфография. Словообразование. Морфология. Синтаксис. Учебник для вузов. / Под ред. Д. Э. Розенталя. 4-е издание., испр. и дополненное. – М., 1984. – 723 с.
10. Фомина М. И. Лексика современного русского языка: Учеб. пособие для вузов / Под ред. Н. М. Шанского. – М.: Высш. шк., 1973. – 145 с.

11. Шмелев Д. Н. Современный русский язык. Лексика: Учеб. пособие для пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1977. – 333 с.

Дополнительная

1. Аванесов Р. И. Русское литературное произношение. – М.: Просвещение, 1972. – 415 с.
2. Белошапкова В. А. Современный русский язык. Синтаксис. – М.: Высш. шк., 1977. – 248 с.
3. Виноградов В. В. Русский язык. 3-е изд. – М.: Высш. шк., 1986. – 639 с.
4. Голуб И. Б. Грамматическая стилистика современного русского языка. – М., 1989.
5. Горбачевич К. С. Вариантность слова и языковая норма. – Л.: Наука, 1978. – 238 с.
6. Горбачевич К. С. Изменение норм русского литературного языка. – Л.: Просвещение, 1971. – 270 с.
7. Дудников А. В. Современный русский язык. – М.: Высш. шк., 1978. – 424 с.
8. Земская Е. А. Современный русский язык. Словообразование. – М.: Просвещение, 1973. – 304 с.
9. Иванова В. В. Современный русский язык. Графика и орфография. – М., 1976. – 288 с.
10. Ивченков В.И. Лингвистическая организация текста: В творческой лаборатории Владимира Короткевича. – Минск: БГУ, 2002. – 211 с.
11. Ивченков В.И. Лингвостилистика тропов Юрия Казакова. – Минск: УП Ред. науч.-метод. журн. “Пачатковая школа”, 2002. – 112 с.
12. Костомаров В. Г. Языковой вкус эпохи. Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. 3-е изд., испр. и доп. – СПб., Златоуст, 1999. – 320 с.
13. Крючков С. Е., Максимов Л. Ю. Современный русский язык. Синтаксис сложного предложения. – М., 1977. – 189 с.
14. Лекант П. Л. Синтаксис простого предложения в современном русском языке. – М., 1986. – 176 с.
15. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.
16. Русские писатели о языке. Хрестоматия. – Ленинград, 1954. – 460 с.
17. Русский язык конца XX столетия (1985-1995). 2-е изд. – М.: Языки русской культуры, 2000. – 480 с.
18. Современный русский литературный язык / Под ред. П. А. Леканта. – М., 1999. – 464 с.
19. Современный русский язык. В двух частях / Под ред. Е. И. Дибровой. – М., 2001. – 540 с., 704 с.

Словари и справочники

1. Александрова З. А. Словарь синонимов русского языка / Под ред. Л. А. Чешко. – М.: Советская энциклопедия, 1969.
2. Ахманова О. С. Словарь омонимов русского языка. – 3-е изд. – М.: Русский язык, 1986.

3. Ашукин Н. С., Ашукин М. Г. Крылатые слова. Литературные цитаты. Образные выражения. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Художественная литература, 1987.
4. Бабкин А. И., Шендецов В. В. Словарь иноязычных выражений и слов. – Т. 1-2, 2-е изд. – М., 1987.
5. Баранов А. Н., Караулов Ю. Н. Словарь политических метафор. – М.: АСМ, 1994.
6. Бельчиков Ю. А., Панюшева М. С. Словарь паронимов современного русского. – М., 1994.
7. Бельчиков Ю. А., Панюшева М. С. Словарь паронимов современного русского языка. – М.: Русск. яз., 1994.
8. Бирих А. К., Мокиенко В. М., Степанова Н. Словарь русской фразеологии. Историко-этимологический справочник. – СПб., 1998.
9. Большой иллюстрированный словарь иностранных слов. – М., 2002.
10. Большой толковый словарь иностранных слов в русском языке. – М., 1999.
11. Большой толковый словарь русского языка / Автор и руководитель проекта, составитель, главный редактор Кузнецов С. А. – СПб.: Норинт, 1998.
12. Былинский К. И., Никольский Н. Н. Русский язык: Справочник по орфографии и пунктуации. 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во МГУ, 1998.
13. Валгина Н. С., Светлышева В. Н. Орфография и пунктуация. – М., 2001.
14. Валгина Н. С., Светлышева В. Н. Русский язык. Орфография и пунктуация. – М., 2000.
15. Введенская Л. А. Словарь синонимов русского языка. – Ростов-на-Дону, 1982.
16. Горбачевич К. С. Русский синонимический словарь. – СПб, 1996.
17. Грабчиков С. М. Межъязыковые омонимы и паронимы. Опыт русско-белорусского словаря. – Мн., 1980.
18. Граудина Л. К., Ицкович В. А., Катлинская Л. П. Грамматическая правильность русской речи. – М., 1976.
19. Еськова Н. А. Краткий словарь русского языка: Грамматические формы. Ударение. – М., 1994.
20. Захаренко Е. Н., Комарова Л. Н., Нечаева И. В. Новый словарь иностранных слов. – М., 2003.
21. Золотова Г. А. Синтаксический словарь: Репертуар Элементарных единиц русского синтаксиса. – М., 1988.
22. Краткий словарь синонимов русского языка. – М., 1961.
23. Краткий словарь современных понятий и терминов / Под общ. ред. В. А. Макаренко. 3-е изд. – М.: Республика, 2000.
24. Краткий справочник по современному русскому языку / Касаткин Л. Л., Клобуков Е. В. и др. / Под ред. П. А. Леканта. 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. шк. 1995.
25. Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов. – М.: Русск. яз., 1998.

26. Львов М. Г. Словарь антонимов русского языка. 9-е изд. – М.: Русск. яз., 1984.
27. Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Мн., 2003.
28. Новиков А. Б. словарь перифраз русского языка (на материале газетных публикаций). – М., 1999.
29. Новичков Н. Н. Словарь современных сокращений и аббревиатур. – М., 1995.
30. Новые слова и значения. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 70-х годов / Под ред. Н. З. Котеловой. – М.: Русск. яз., 1984.
31. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. РАН, ИРЯ, РФК. – М.: АЗЪ, 1993.
32. Орфографический словарь русского языка/Под ред. С. Г. Бархударова, С. И. Ожегова, А. Б. Шапиро. 11-е изд. стереотип. – М.: Сов. энциклопедия, 1971 (и последующие издания).
33. Орфоэпический словарь русского языка/Под ред. Р. И. Аванесова. 3-е изд. стереотип. – М.: Русск. яз., 1987.
34. Розенталь Д.Э. Управление в русском языке. Справочник для работников печати. – М., 1988.
35. Розенталь Д.Э., Теленкова М. А. Словарь трудностей русского языка. – М., 1985.
36. Розенталь Д.Э., Теленкова М. А. Словарь трудностей русского языка. – М., 2003.
37. Розенталь Д. Э., Джанджакова Е. В., Кабанова Н. П. Справочник по правописанию, произношению, литературному редактированию. 2-е изд., испр. – М.: ЧеРо, 1998.
38. Русский орфографический словарь /Отв. ред. В. В. Лопатин. – М.: Азбуковник, 1999.
39. Русский язык: Энциклопедия. 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. Ю. Н. Караулова – М.: Большая Российская энциклопедия; Дрофа, 1997.
40. Словарь и культура русской речи. К 100-летию со дня рождения С. И. Ожегова. – М., 2001.
41. Словарь иностранных слов. 7-е изд., перераб. – М.: Русск. яз., 1979 (последующие издания).
42. Словарь новых слов русского язык /Под ред. Н. З. Котеловой. – СПб.: Дмитрий Буланин, 1995.
43. Словарь русского языка: В 4 т. 2-е изд., испр. и доп. – М.: Русск. яз., 1985-1988.
44. Словарь синонимов русского языка: В 2 т./Под ред. А. П. Евгеньевой. – Л.: Наука, 1970-1971.
45. Словарь современного русского литературного языка: В 17 т. – М.: АН СССР, 1950-1965.
46. Словарь современного русского литературного языка: В 20 т. – М., 1991-1994. – Т. I-VI.
47. Словарь ударений русского языка/Сост.: Ф. Л. Агеенко и М. В. Зарва / Под ред. М. А. Штудинера. – М.: Рольф, 2000.

48. Современный словарь иностранных слов. 2-е изд. – М., 1999.
49. Солганик Г. Я. Стилистический словарь публицистики. Около 6000 слов и выражений. – М.: Русские словари, 1999.
50. Солганик Г. Я. Толковый словарь: Язык газеты, радио, телевидения. – М. АСМ- Астрель, 2002.
51. Толковый словарь русского языка конца XX в. / Под ред. Г. Н. Скляревской. – СПб.: Фолио-пресс, 1998.
52. Толковый словарь русского языка: В 4 т. / Под ред. Д. Н. Ушакова. – М.: Сов. энциклопедия, 1935-1940.
53. Толковый словарь современного русского языка: Языковые изменения конца XX столетия. – М., 2005.
54. Трудности русского языка: Словарь-справочник журналиста/Под ред. Л. И. Рахмановой. 3-е изд., испр. и доп. – Ч. 1. А-Л. – М.: Изд-во МГУ, 1993; Ч. 2. М-Я. – М., 1994.
55. Трудности словоупотребления и варианты норм русского литературного языка. Словарь-справочник. Ред. К. С. Горбачевич. – Л.: Наука, 1974.
56. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. – М.: 1964-1971. – Т. 1-4.
57. Федоров А. И. Фразеологический словарь русского литературного языка. – М.: Цитадель, 1997.
58. Фелицина В. П., Мокиенко В. М. Русский фразеологический словарь. – М.: Эксмо-Пресс, 1999.
59. Фразеологический словарь русского языка/Под ред. А. И. Молоткова. – 4-е изд., стереотипное – М.: Русский язык, 1986.
60. Шанский Н. М., Иванов В. В., Шанская Т. В. Краткий этимологический словарь. 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1971.
61. Яранцев Р. И. Словарь-справочник по русской фразеологии. – М., 1981.

II. РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ

Студэнтам у працэсе вывучэння дысцыпліны рэкамендуецца рэгулярна знаёміцца з айчынай і замежнай літаратурай, аналізаваць новыя публікацыі па лексікалогіі, фразеалогіі, лексікаграфіі, фразеаграфіі, словаўтварэнні, матэрыялы навукова-практычных канферэнцый па праблемах арганізацыі медыятэкстаў, вучыцца творча прымяняць атрыманыя веды пры напісанні рэфератаў, трактатаў, творчых работ і ўласных журналісцкіх матэрыялаў.

III. ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДУЕМЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ

Для кантролю якасці адукацыі, у тым ліку пры прымяненні камп'ютарнага тэсціравання, выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыягностыкі:

- тыпавыя заданні;
- тэсты па асобных раздзелах і дысцыпліне ў цэлым;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- напісанне рэферата па асобных раздзелах дысцыпліны;
- публічнае выступленне студэнтаў перад групай;

- падрыхтоўка прэзентацый па тэмах рэфератаў;
- экзамен.

IV. ПРЫКЛАДНЫЯ ПЫТАННІ ДА ЭКЗАМЕНАЎ МОДУЛЬ I “МОВА СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ (БЕЛАРУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)”

1. Змест і задачы дысцыпліны “Мова сродкаў масавай камунікацыі”.
2. Сучасны стан медыялінгвістыкі як навукі. Найважнейшыя напрамкі ў сучасным мовазнаўстве.
3. Камунікатыўны аспект вывучэння мовы СМК.
4. Прагматычны аспект вывучэння мовы СМК.
5. Размежаванне мовы і маўлення. Структура і класіфікацыя маўленчых актаў. Віды выказванняў, іх інтэрпрэтацыя.
6. Сацыяльныя і сацыяльна-псіхалагічныя функцыі маўленчых зносін пры дапамозе СМК.
7. Сацыялінгвістычны аспект вывучэння мовы СМК. Сацыяльная дыферэнцыяцыя мовы.
8. Мова і культура. Мова і палітыка. Мова і ўлада. Праблемы моўнай палітыкі.
9. Медыялінгвістыка як навуковая і прыкладная дысцыпліна.
10. Паняцце нормы. Абавязковасць моўных норм.
11. Норма моўная і функцыянальна-стылёвая. Варыятыўнасць нормы.
12. Класіфікацыя моў. Паходжанне і развіццё моў. Мовы свету і іх класіфікацыя. Генеалагічная класіфікацыя моў. Марфалагічная класіфікацыя моў.
13. Генетычная і тыпалагічная характарыстыка беларускай мовы. Параўнальна-гістарычны метады.
14. Размежаванне паняццяў вусная форма існавання мовы і пісьмовая. Спонтаннасць, незваротнасць, шматканальнасць як формы існавання вуснай мовы.
15. Структура камунікатыўнага акта. Значэнне гукавой абалонкі маўлення.
16. Мэты і задачы вывучэння фанетыкі (сінхронная, дыяхронная, агульная, супастаўляльная).
17. Сегментныя і суперсегментныя фанетычныя адзінкі. Азначэнне гука. Чатырохаспектны разгляд гука: акустычны, артыкуляцыйны, перцэптыўны, функцыянальны.
18. Акустычная фанетыка. Акустычныя ўласцівасці гукаў маўлення. Частата ваганняў і вышыня гукаў. Сіла і гучнасць гука. Спектр гука і тэмбр. Метады акустычных даследаванняў.
19. Артыкуляцыйная фанетыка. Артыкуляцыйная характарыстыка гукаў маўлення. Маўленчы апарат: актыўныя і пасіўныя органы. Фазы артыкуляцыі. Метады артыкуляцыйных даследаванняў.

20. Перцэптыўная фанетыка. Уплывовыя фактары на ўспрыманне маўлення. Перцэптыўныя эталоны. Метады перцэптыўных даследаванняў. Гукавы сімвалізм.
21. Артыкуляцыйна-акустычная класіфікацыя гукаў: паводле ўдзелу голасу і шуму, спосабу і месца ўтварэння, палатальнасці.
22. Класіфікацыя галосных гукаў. Класіфікацыя зычных гукаў.
23. Асаблівасці вымаўлення безэквівалентных у дачыненні да рускай мовы гукаў.
24. Фанетычныя законы (закон недысімілятыўнага акання, асіміляцыя, дысіміляцыя) і іншыя фанетычныя працэсы (дыярэза, пратэза, эпентэза, метатэза, гаплалогія).
25. Фанетычная і фанематычная транскрыпцыя.
26. Фанетычныя чаргаванні гукаў: галосных, зычных; гістарычныя і пазіцыйныя.
27. Пазіцыйныя чаргаванні гукаў як вынік фанетычных працэсаў. Асаблівасці сінтагматыкі гукаў беларускай мовы.
28. Фаналогія. Гукі маўлення і гукі мовы. Паняцце пра фанему.
29. Сінтагматычная характарыстыка галосных і зычных (спалучальнасць галоснага і зычнага, галоснага і галоснага).
30. Дыферэнцыяльныя і інтэгральныя прыметы фанем і гукаў. Архіфанема. Гіперфанема. Сістэма фанем.
31. Нейтралізацыя галосных фанем у слабых пазіцыях (у параўнанні з рускай мовай). Формула акання. Фаналагічныя школы.
32. Склад як фанетычная адзінка. Тэорыі складу: экспіраторная, санорная, мускульнага напружання. Складовыя і нескладовыя гукі. Характарыстыка складоў.
33. Структура беларускага націску (слабае прымыканне, тэндэнцыя да адкрытага і прыкрытага складу).
34. Аналіз складовай структуры слова. Прынцыпы складападзелу. Закон узростаючай гучнасці.
35. Фанетычны, графічны складападзелы і іх адрозненне ад марфемнага падзелу слоў.
36. Перанос слова паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”.
37. Роля націску і інтанацыі ў арганізацыі маўленчай плыні. Фанетычная прырода націску.
38. Розныя тыпы націску. Месца націску ў слове. Нерухомы і рухомы формаўтваральны націск. Клітыкі. Фразавы, сінтагменны, лагічны націск. Аналіз націску ў тэксце.
39. Інтанацыя. Фанетычнае чляненне маўлення. Танальныя сродкі інтанацыі. Тэмбравыя сродкі інтанацыі. Функцыя інтанацыі.
40. Асноўныя тыпы інтанацыйных канструкцый у беларускай мове. Інтанацыйная сінанімія.

41. Стылі літаратурнага вымаўлення. Арфаэпічная норма. Беларускае вымаўленне ў гістарычным развіцці.
42. Асноўныя нормы сучаснага беларускага вымаўлення: галосныя націскныя і ненаціскныя, зычныя ў моцных і слабых пазіцыях, гукі на стыку слоў.
43. Вымаўленне галосных. Нормы літаратурнага вымаўлення зычных і спалучэнняў зычных, некаторых граматычных формаў. Арфаэпічная норма і культура маўлення.
44. Прычыны і крыніцы адхіленняў ад літаратурнага вымаўлення. Вымаўленне на тэлебачанні і на радыё. Інтэрферэнтныя з’явы ў вымаўленні і шляхі іх пераадолення.
45. Дэфекты вымаўлення. Прафесійныя “хваробы” ў аўдыявізуальных СМІ: “каша ў роце”, празмерная лабіялізаванасць, дзеканне/цеканне. Арфаэпічны аналіз тэксту.
46. Узнікненне пісьма. Этапы развіцця пісьма. Піктаграфічнае, ідэаграфічнае і фонаграфічнае пісьмо.
47. Звесткі з гісторыі графікі. Фарміраванне беларускай графікі. Гук і літара.
48. Развіццё асноўных алфавітаў. Славянскія алфавіты. Сучасны беларускі алфавіт. “Лацінка” і кірыліца, кітабы.
49. Прынцыпы беларускай графікі. Графіка і алфавіт. Графіка-арфаграфічная цэласнасць паняццяў “фаналогія – графіка – арфаграфія”. Графічны аналіз слова.
50. Сінхроннае і дыяхроннае вывучэнне беларускай арфаграфіі. Гісторыя станаўлення. Уплыў экстралінгвістычных фактараў на беларускую арфаграфію.
51. Адаптацыя правапісу да сацыяльна-эканамічных зрухаў у грамадстве (сістэмнасць – асістэмнасць).
52. Асноўныя прынцыпы (напісанні) сучаснай беларускай арфаграфіі. Суадносіны фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў у беларускай арфаграфіі.
53. Рэфармаванне правапісу (кансерватызм і памкненне да арфаграфічных змен). Рэформа правапісу 1933-га года.
54. Удакладненні правапісу (Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мн.: Весці АН БССР, 1959г.).
55. Навуковая канферэнцыя “Праблемы беларускага правапісу” (19-20 лістапада, 1992г.).
56. Закон “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” (2008г.). Асноўныя ўдакладненні і змены ў новай рэдакцыі “Правіл”.
57. Графічныя скарачэнні. Арфаграфічны аналіз слова.
58. Сутнасць граматыкі. Сувязь граматыкі з фанетыкай і лексікалогіяй.
59. Граматычныя значэнне, катэгорыя, форма. Сродкі і спосабы выражэння граматычных формаў.
60. Беларускае граматыка: праблемы нарматыўнасці ў СМІ.
61. Парадыгматычныя здольнасці і сінтагматычнае размяшчэнне марфалагічных форм. Класіфікацыйныя ўласцівасці часцін мовы.

62. Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў, прынцыпы аб'яднання. Сістэма часцін мовы.
63. Знамянальныя і незнамянальныя словы. Пераходнасць у сістэме часцін мовы і з'ява сінкрэтызму.
64. Марфалагічная стратыфікацыя публіцыстычнага тэксту. Рост аналітызму ў марфалогіі сучаснай беларускай мовы. Марфалагічны аналіз.
65. Назоўнік. Функцыянальная характарыстыка назоўніка. Семантычны аб'ём назоўніка. Дамінаванне назоўнікавых канструкцый у тэкстах СМІ: прычыны і вынікі.
66. Аддзеяслоўныя назоўнікі і нормы ўжывання іх у публіцыстычным тэксце.
67. Марфалагічныя прыметы назоўніка і сінтаксічная роля ў сказе.
68. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў (агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя), марфалагічная залежнасць ад семантыкі слова.
69. Асноўныя граматычныя катэгорыі назоўнікаў. Прынцыпы класіфікацыі назоўнікаў па радах. Род марфалагічна нязменных назоўнікаў. Разыходжанні ў граматычным родзе некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.
70. Катэгорыя ліку. Назоўнікі з суадноснымі формамі ліку. Назоўнікі *singularia tantum* і *pluralia tantum*. Асаблівасці выражэння катэгорыі ліку ва ўласных назоўніках, у групах рэчыўных, зборных і абстрактных назоўнікаў.
71. Несупадзенне ў граматычным ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.
72. Катэгорыя склону. Значэнні склонаў, выражэнне іх у тэксце. Рэшткі формы клічнага склону.
73. Тыпы скланення назоўнікаў. Варыянтнасць канчаткаў у склонавай сістэме назоўнікаў і іх характарыстыка.
74. Словаўтваральнае значэнне некаторых склонавых канчаткаў. Рознаскланяльныя і нескланяльныя назоўнікі. Субстантывацыя.
75. Праблемы кадыфікацыі склонавых канчаткаў назоўнікаў у беларускай мове. Цяжкія выпадкі ўжывання канчаткаў назоўнікаў.
76. Прыметнік. Функцыянальная характарыстыка прыметніка.
77. Асноўныя катэгарыяльныя значэнні і лексіка-граматычныя разрады. Якасныя, адносныя і прыналежныя прыметнікі, іх значэнне, граматычныя формы і ўзаемапранікненні.
78. Поўныя, кароткія і сцягнутыя (усечаныя) формы, шляхі іх распазнавання.
79. Ступені параўнання якасных прыметнікаў. Сінтэтычныя і аналітычныя формы ступеней параўнання. Суплетывізм. Формы элятыва ў беларускай і рускай мовах. Кампаратыў і суперлятыў.
80. Адносныя прыметнікі. Функцыянальныя асаблівасці, сінаніміка прыналежных прыметнікаў і роднага прыналежнасці. Формы ацэнкі прыметнікаў.
81. Скланенне прыметнікаў. Варыянтнасць некаторых склонавых канчаткаў прыметнікаў. Ад'ектывацыя.

82. Агульныя асаблівасці выкарыстання прыметнікаў. Поўная і кароткая формы прыметнікаў. Прыметнікі з суфіксамі ацэнкі.
83. Ступені параўнання прыметнікаў і іх асаблівасці. Якасныя і адносныя прыметнікі ў беларускай мове. Сінанімія прыметнікаў і назоўнікаў ва ўскосных склонах.
84. Лічэбнік. Функцыянальная характарыстыка лічэбніка. Разрады лічэбнікаў па значэнні і структуры.
85. Колькасныя лічэбнікі і іх групы. Дробавыя лічэбнікі. Зборныя лічэбнікі.
86. Сінтаксічная спалучальнасць лічэбнікаў з назоўнікамі. Парадкавыя лічэбнікі.
87. Лічбы як сродак выражэння колькасных значэнняў.
88. Скланенне лічэбнікаў. Тыповыя памылкі ва ўжыванні. Абзначэнне прыблізнай і няпэўнай колькасці.
89. Займеннік. Функцыянальная характарыстыка займенніка. Своеасаблівасць значэння і функцыі займеннікаў.
90. Разрады займеннікаў па значэнні і па суадносінах з іншымі часцінамі мовы. Асаблівасці скланення займеннікаў розных разрадаў.
91. Займеннік як сродак лагічнай і сінтаксічнай арганізацыі тэксту.
92. Роля займенніка ў кантэксце. Сінанімія разрадаў займеннікаў.
93. Лічэбнік. Зборныя і колькасныя лічэбнікі як сінонімы Сінанімія колькасна-іменных словазлучэнняў.
94. Характарыстыка варыянтных форм лічэбнікаў. Выпадкі няўдалага ўтварэння і ўжывання форм лічэбнікаў.
95. Дзеяслоў. Функцыянальная характарыстыка дзеяслова. Катэгорыяльныя значэнні дзеяслова.
96. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе ўтварэнне, граматычнае значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічныя функцыі. Асновы дзеяслова: інфінітыва і цяперашняга (будучага простага).
97. Прадуктыўныя і непрадуктыўныя класы дзеясловаў.
98. Пераходныя і непераходныя, зваротныя і незваротныя дзеясловы. Катэгорыя стану.
99. Асаблівасці граматычнага выражэння катэгорыі незалежнага, залежнага і зваротна-сярэдняга стану. Сінаніміка стану дзеяслова.
100. Катэгорыя трывання, граматычныя значэнні закончанага і незакончанага трывання, спосабы ўтварэння.
101. Катэгорыя ладу. Значэнне, формы і ўтварэнне абвеснага, загаднага і ўмоўнага ладу. Сінаніміка ладу дзеяслова.
102. Катэгорыя часу. Значэнне і формы дзеясловаў цяперашняга, прошлага і будучага часу.
103. Спецыфіка роду і ліку дзеясловаў.
104. Сінаніміка часу дзеяслова.
105. Катэгорыя асобы дзеяслова, граматычнае значэнне, выражэнне і ўжыванне. Безасабовыя дзеясловы.
106. Спражэнне дзеясловаў. Рознаспрагальныя дзеясловы.

107. Дзеепрыметнік. Асаблівасці праяўлення дзеяслоўных катэгорый стану, часу і трывання ў дзеепрыметніку.
108. Прадуктыўнасць і прадуктыўнасць існавання ў беларускай мове некаторых дзеепрыметнікавых формаў (у параўнанні з рускай мовай).
109. Сродкі сінанімічнай замены дзеепрыметнікаў. Ад'ектывацыя дзеепрыметнікаў.
110. Дзеепрыслоўе. Граматычныя катэгорыі дзеепрыслоўяў. Асаблівасці функцыянавання дзеепрыслоўяў. Адвербіялізацыя дзеепрыслоўяў.
111. Прыслоўе. Марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля прыслоўяў. Разрады прыслоўяў паводле значэння.
112. Ступені параўнання якасных прыслоўяў і іх утварэнне. Формы прыслоўяў са значэннем ацэнкі і меры якасці.
113. Спосабы ўтварэння прыслоўяў: прадуктыўнасць – прадуктыўнасць. Тэкстаўтваральная (інфармацыйная, ацэначная) роля прыслоўяў у тэкстах розных стыляў.
114. Словы катэгорыі стану (безасабова-прэдыкатыўныя словы). Функцыянальная характарыстыка, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы. Гісторыя вылучэння ў самастойную часціну мовы.
115. Граматычныя асаблівасці мадальных слоў як самастойнай часціны мовы.
116. Словаўтваральная і семантычная сувязі мадальных слоў з іншымі часцінамі мовы. Сінтаксічная аснова выдзялення мадальных слоў у асобную групу. Разрады па значэнні, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы.
117. Значэнні і функцыі службовых часцін мовы.
118. Функцыянальная характарыстыка прыназоўніка. Разрады прыназоўнікаў. Ужыванне прыназоўнікаў з ускоснымі склонамі назоўнікаў.
119. Асноўныя значэнні прыназоўнікаў. Некаторыя асаблівасці ва ўжыванні прыназоўнікаў. Пераход іншых часцін мовы ў прыназоўнікі (узмацненне аглутынатыўнага сродку).
120. Функцыянальная характарыстыка злучнікаў. Семантычныя і граматычныя прыметы злучнікаў.
121. Класіфікацыя злучнікаў паводле паходжання, складу, спосабу ўжывання і функцыянальнага значэння. Злучальныя словы, адрозненне іх ад злучнікаў.
122. Часціцы. Семантычная і граматычная характарыстыкі часціц.
123. Разрады часціц паводле функцыянальнага значэння і марфалагічнага складу. Пераход у часціцы іншых часцін мовы.
124. Функцыянальная характарыстыка выклічнікаў і гукаперайманняў.
125. Размежаванне выклічнікаў і гукаперайманняў. Функцыя выклічнікаў і гукаперайманняў. Аказіянальная субстантывацыя і вербалізацыя выклічнікаў.
126. Сістэма сінтаксічных адзінак. Сінтаксіс як вучэнне пра спалучальнасць слоў і пабудову тэксту. Сінтаксічныя сувязі і сінтаксічныя адносіны.
127. Асноўныя сінтаксічныя адзінкі мовы: словаформа, словазлучэнне, сказ, складанае сінтаксічнае цэлае, тэкст.
128. Словазлучэнне, яго тыпы. Структурная схема словазлучэння. Сінтагма.

129. Віды сувязі ў словазлучэннях. Злучальная сувязь і спосабы яе рэалізацыі: з'яднанне, раз'яднанне і перараз'яднанне.
130. Падпарадкавальная сувязь і спосабы яе рэалізацыі: дапасаванне, кіраванне і прымыканне.
131. Некаторыя асаблівасці беларускага кіравання.
132. Прэдыкатыўнасць, мадальнасць і інтанацыя паведамлення як асноўныя адзнакі сказа.
133. Граматычныя катэгорыі часу, асобы і іх структурная роля ў афармленні сказа. Класіфікацыі сказаў.
134. Сказ і выказванне. Сказ у ролі загалоўку публіцыстычнага тэксту.
135. Просты сказ. Фармальная арганізацыя простага сказа. Структурная схема сказа.
136. Члены сказа і дэтэрмінанты. Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя члены сказа. Спосабы граматычнага выражэння галоўных членаў сказа.
137. Прэдыкатыўная сувязь і спосабы яе рэалізацыі: каардынацыя, суразмяшчэнне і прыцягненне.
138. Даданыя члены сказа. Значэнні і функцыі ў сказе. Азначэнне і спосабы яго выражэння. Прыдатак.
139. Дапаўненне, структурныя тыпы і спосабы выражэння.
140. Акалічнасць, тыпы і спосабы выражэння. Сінкрэтызм даданых членаў сказаў.
141. Аднасастаўныя сказы. Прырода аднасастаўнасці і месца аднасастаўных сказаў у класіфікацыйнай сістэме сінтаксічных канструкцый. Тыпы аднасастаўных сказаў.
142. Няпоўныя сказы і адрозненне іх ад аднасастаўных. Сказы нерасчлянёнага тыпу. Ускладнены сказ. Сказы з аднароднымі членамі. Зваротак. Далучальныя канструкцыі.
143. Семантычная арганізацыя простага сказа. Актывізацыя мадальных працэсаў у сучасных СМІ.
144. Камунікатыўная арганізацыя простага сказа. Актуальнае члененне выказвання. Камунікатыўная парадыгма сказа. Парадак слоў у сказе.
145. Экспрэсіўнасць эліптычных канструкцый. Сінанімія асабовых, безасабовых, няпэўна-асабовых і абагульнена-асабовых сказаў.
146. Граматычныя асаблівасці сцвярджалых і адмоўных сказаў.
147. Сінанімія формы выказніка. Значэнне дапаможных дзеясловаў. Сінанімія назоўнага і творнага прэдыкатыўнага ў састаўным выказніку.
148. “Расшчапленне выказніка”. Дапасаванне выказніка да дзейніка.
149. Актуальнае члененне выказвання і парадак слоў у сказе.
150. Інверсія членаў сказа. Месца членаў сказа пры прамым парадку слоў. Памылкі пры інверсіі членаў сказа.
151. Сінанімія прыназоўнікавых і беспрыназоўнікавых канструкцый. Сінанімія прыназоўнікаў. Кіраванне пры сінанімічных словах.
152. Нанізванне аднолькавых склонаў. Склоны дапаўнення пры дзеясловах з адмоўем. Кіраванне пры аднародных членах сказа. Родны склон аб'екта і родны склон суб'екта.

153. Сказы з аднароднымі членамі. Стылістычнае значэнне розных спосабаў падбору і спалучэння аднародных членаў.
154. Сінанімічныя злучнікі пры аднародных членах. Значэнне пропуску і паўтарэння злучнікаў.
155. Прыназоўнікі пры аднародных членах. Стылістычнае значэнне абагульняльных слоў.
156. Памылкі ў сказах з аднароднымі членамі – лагічныя і граматычныя.
157. Паралельныя сінтаксічныя канструкцыі. Параўнальна-стылістычная характарыстыка простых сказаў з дзеепрыслоўным словазлучэннем і складаных сказаў з даданым азначальным.
158. Сінанімія сказаў з аддзеяслоўным назоўнікам і сказаў з асабовым дзеясловам.
159. Сінанімія сказа з аднароднымі выказнікамі і сказа з дзеепрыслоўнай канструкцыяй, інфінітыўнага сказа і сказа з асабовым дзеясловам.
160. Пасіўныя і актыўныя канструкцыі. Адасобленыя члены сказа – азначэнні, прыдаткі. Тлумачальныя члены сказа.
161. Дзеепрыметныя словазлучэнні. Дзеепрыслоўныя словазлучэнні. Канструкцыі з аддзеяслоўнымі назоўнікамі.
162. Складаны сказ, яго фармальная, семантычная і камунікатыўная арганізацыя.
163. Прынцыпы класіфікацыі і тыпалагічная характарыстыка складаных сказаў. Тыпы складаных сказаў. Складаназлучаныя сказы, граматычная прырода, будова і значэнне.
164. Знакі прыпынку ў складаназлучаных сказах. Складаназалежныя сказы. Сродкі сувязі іх частак. Віды даданых частак. Знакі прыпынку ў складаназалежных сказах.
165. Складаныя бяззлучнікавыя сказы. Сродкі сувязі частак бяззлучнікавых сказаў. Тыпы бяззлучнікавых сказаў у залежнасці ад структуры і значэння. Пунктуацыя ў бяззлучнікавых сказах.
166. Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі (камбінаванай будовы), пунктуацыя ў іх.
167. Складанае сінтаксічнае цэлае. Ланцуговая, паралельная і далучальная віды сувязі паміж асобнымі сказамі ў складзе складанага сінтаксічнага цэлага.
168. Абзац і складанае сінтаксічнае цэлае. Перыяд. Структурныя, інтанацыйныя і выяўленчыя ўласцівасці перыяда.
169. Паняцце аб сінтаксісе звязнага маўлення. Складаныя формы арганізацыі дыялагічнага і маналагічнага маўлення. Тэкст.
170. Чужая мова, яе віды (простая, ускосная і няўласна-простая) і спосабы ўвядзення ў тэкст.
171. Сінтаксічныя асаблівасці разнавіднасцей чужой мовы. Чужая мова і словы аўтара, сувязь і ўзаемаадносіны паміж імі. Пунктуацыя пры чужой мове.
172. Новыя з'явы ў сучасным сінтаксісе. Экспрэсіўнае вылучэнне членаў сказа. Адчлененне. Сегментацыя.

173. Назоўны ўяўлення. Адчленены інфінітыў. Займеннікава-назоўнікавыя канструкцыі. Назоўнікава-займеннікавыя канструкцыі. Далучальныя канструкцыі. Парцэляцыя. Зваротак.

174. Прадмет і задачы пунктуацыі. Пунктуацыя як графічны сродак інтанацыйнага выдзялення сінтагм.

МОДУЛЬ II “МОВА СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ (РУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)”

1. Природа и сущность языка. Язык и мышление. Язык и речь.
2. Понятие о современном русском литературном языке. Русский язык как форма выражения национальной культуры и национального самосознания русского народа.
3. Многофункциональность русского языка: русский язык – национальный язык русского народа; русский язык как средство межнационального общения народов России и стран СНГ; русский язык в современном мире.
4. Взаимодействие русского и других национальных языков. Понятие о современном русском языке.
5. Русский литературный язык – нормированная форма национального языка. Две разновидности русского литературного языка: книжная речь и разговорная речь.
6. Понятие языковой нормы. Норма в фонетике, орфоэпии, лексике, фразеологии, словообразовании, грамматике, орфографии и пунктуации.
7. Отличие литературного языка от диалектов, жаргонов, просторечия. Кодификация норм литературного языка. Вариантность норм языка.
8. Русский литературный язык и язык художественной литературы. Русский литературный язык и язык СМИ.
9. Понятие о фонетике. Основные фонетические единицы: фраза, речевой такт, фонетическое слово, слог, ударение, интонация.
10. Звук и его характеристика. Согласные и гласные звуки.
11. Фонология. Звуки русского языка в фонологическом аспекте. Понятие о фонеме.
12. Позиционные чередования согласных и гласных. Фонетическая транскрипция.
13. Фонетика и фоника. Эстетическая роль звуков речи и других фонетических средств языка. Значение звуковой организации речи.
14. Орфоэпия и её значение. Русское литературное произношение в его историческом развитии.
15. Нормы современного литературного произношения. Особенности произношения гласных, согласных звуков и их сочетаний, аббревиатур.
16. Произношение некоторых грамматических форм. Произношение заимствованных слов.
17. Активные процессы в области ударения. Колебания в пределах нормы. Основные тенденции развития современного литературного произношения.
18. Стили произношения. Орфоэпические словари: «Орфоэпический словарь русского языка. Произношение, ударение, грамматические формы» под ред.

Р. И. Аванесова; «Словарь ударений русского языка» Ф. Л. Агеенко, М. В. Зарвы.

19. Понятие о графике. Алфавит. Обозначение гласных и согласных звуков на письме. Обозначение мягкости согласных. Слоговой принцип русской графики.

20. Понятие об орфографии. Морфологический принцип русской орфографии. Фонетический принцип.

21. Традиционные и дифференцирующие написания в русской орфографии. Слитные, раздельные и дефисные написания.

22. Орфография собственных имен. Правила переноса слов. Проблемы орфографии на современном этапе.

23. Понятие о лексике и лексикологии. Лексикология как учение о лексической системе современного русского языка.

24. Понятие о семантике и семасиологии.

25. Слово как основная номинативная единица языка. Лексическое значение слова. Основные типы лексического значения слова.

26. Оценочные свойства слов. Отражение процессов, происходящих в обществе, в лексике языка.

27. Полисемия (многозначность слова). Слова однозначные и многозначные. Прямое и переносное значение слова. Типы переносных значений слов. Тропы и их виды.

28. Метафора как вид полисемии. Классификация метафор (по характеру сходства, по образованию, по стилистической характеристике).

29. Метонимия как вид полисемии. Классификация метонимий (по типам смежности, по стилистической характеристике и т.д.).

30. Синекдоха как вид полисемии. Классификация синекдох (с точки зрения стилистической характеристики, с точки зрения образования, по степени распространённости и т. д.).

31. Узуальное и окказиональное значение слова. Функционально-стилистическая роль полисемии в художественном произведении и в публицистике. Ошибочное употребление слов в переносном значении.

32. Отражение полисемии в толковых словарях. Толковые словари как характеристика системных связей слов.

33. Омонимия и омонимы. Понятие об омонимах и омонимии. Пути возникновения омонимов. Классификация омонимов. Омонимия и многозначность. Функционально-стилистическая роль омонимии. «Словарь омонимов русского языка» О. С. Ахмановой.

34. Паронимия и паронимы. Понятие о паронимах и паронимии. Отношение паронимов к омонимам. Парономазия. Стилистические функции слов-паронимов.

35. Словарь-справочник «Трудные случаи употребления однокоренных слов русского языка» Ю. Бельчикова и М. Панюшевой; «Словарь паронимов русского языка» Н. П. Колесникова; «Словарь трудностей русского языка» Д. Э. Розенталя и М. А. Теленковой; «Словарь паронимов русского языка» С. В. Вишняковой.

36. Синонимия и синонимы. Понятие о синонимах и синонимии.
37. Структура синонимического ряда в русском языке. Возникновение синонимов. Синонимия и полисемия. Типы синонимов.
38. Функционально-стилистическая роль синонимов; приемы использования синонимов в художественных и публицистических текстах.
39. Синонимы общеязыковые и окказиональные. Словари: «Словарь синонимов русского языка» З. Е. Александровой; «Краткий словарь синонимов русского языка» В. Н. Ключевой; «Словарь синонимов русского языка» в двух томах АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; однотомный «Словарь синонимов русского языка» АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. Н. Жукова.
40. Антонимия и антонимы. Понятие о лексических антонимах. Антонимия и полисемия.
41. Антонимы общеязыковые и окказиональные, их стилистические функции. Словари: «Антонимы языка» Л. А. Введенской; «Словарь антонимов русского языка» Н. П. Колесникова под ред. Н. М. Шанского; «Словарь антонимов русского языка» М. Р. Львова.
42. Стили современного русского языка. Понятие о стилевом расслоении лексики и ее экспрессивно-стилистической характеристике.
43. Стилистически нейтральная лексика (межстилевая). Книжная лексика, ее виды. Признаки книжной лексики.
44. Лексика разговорно-бытовая, ее виды. Признаки разговорно-бытовой лексики. Отражение функционально-стилевой и экспрессивно-стилистической характеристики слов в толковых словарях.
45. Использование лексики устно-разговорной речи и лексики книжно-письменной речи.
46. Ошибки в употреблении разных разрядов лексики устной и письменной речи.
47. Лексика общеупотребительная и лексика ограниченного употребления.
48. Диалектная лексика, ее типы. Диалектная лексика и литературный язык. Диалектные (областные) словари: «Словарь русских народных говоров» АН СССР под ред. Ф. П. Филина (изд. с 1965 г.).
49. Специальная (профессионально-терминологическая) лексика, ее разновидности.
50. Специальная лексика в лексической системе русского языка (узкоспециальные и общепонятные термины).
51. Использование специальной лексики в ее терминологических значениях в неспециальных текстах (художественных и публицистических).
52. Отражение специальной лексики в толковых словарях. Терминологические словари: «Словарь лингвистических терминов» О. С. Ахмановой; «Справочник журналиста» Н. Т. Богданова, В. А. Вяземского; «Словарь книговедческих терминов» Е. Н. Шамурина. Энциклопедические словари: «Литературный энциклопедический словарь» под ред. В. Н. Кожевникова и П. А. Николаева.

53. Жаргонная лексика. Классификация жаргонной лексики (профессиональный жаргон, арготическая лексика и др.).
54. Причины возникновения жаргонизмов. Отражение жаргонной лексики в словарях. Жаргонная лексика как источник пополнения общенародных эмоционально-оценочных средств языка.
55. Использование жаргонной лексики в художественной литературе и в публицистике (как специальный прием и как асистемное явление).
56. Понятие об активном и пассивном составе лексики.
57. Устаревшие слова. Историзмы. Архаизмы.
58. Типы архаизмов: лексико-фонетические, лексико-словообразовательные, собственно-лексические, семантические, грамматические. Использование устаревших слов в современных текстах. Немотивированное использование архаизмов.
59. Новые слова (неологизмы), их типы и стилистические функции. Неологизмы в публицистическом стиле. Окказиональные слова.
60. Отражение новой лексики в современных толковых словарях. Специальные словари: «Словарь новых слов и значений» под ред. Н. З. Котеловой и Ю. С. Сорокина, «Краткий словарь современных понятий и терминов» под ред. В. А. Макаренко.
61. Основные пути формирования русской лексики. Исконно русская лексика: индоевропеизмы, общеславянизмы, восточнославянизмы и собственно русизмы).
62. Заимствованная лексика. Пути возникновения заимствованной лексики в русском языке. Заимствования из славянских языков.
63. Понятие о старославянском языке и старославянизмах. Старославянизмы в русском языке. Признаки старославянизмов (фонетические, словообразовательные, семантические). Функции старославянизмов (семантические, стилевые и стилистические) в современном русском языке.
64. Заимствования из неславянских языков. Заимствования из финно-угорских языков. Тюркизмы (время заимствований, тематические группы, признаки тюркизмов). Грецизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки греческих заимствований). Латинизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки латинских заимствований).
65. Заимствования из европейских языков – немецкого, французского, английского, голландского, итальянского, испанского (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки заимствований из европейских языков).
66. Освоение заимствованных слов (фонетическое, графическое, грамматическое, семантическое). Лексические кальки. Экзотизмы и варваризмы.
67. Функционально-стилистическая роль иноязычных слов в лексико-семантической системе. Проблема иноязычных слов и пуризм. Русские слова в других языках. Использование заимствованных слов в публицистических текстах

68. Этимологические словари: «Краткий этимологический словарь русского языка» Н. М. Шанского, В. В. Иванова, Т. В. Шанской (под ред. С. Г. Бархударова); «Этимологический словарь русского языка» М. Фасмера; «Этимологический словарь русского языка» Г. П. Цыганенко; «Этимологический словарь русского языка» под ред. Н. М. Шанского.
69. Словари иностранных слов: «Словарь иностранных слов» под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной и др.; «Толковый словарь иноязычных слов» Л. П. Крысина; «Словарь иностранных выражений и слов, употребляющихся в русском языке без перевода» Л. М. Бабкина и В. В. Шендецова; «Словарь латинских крылатых слов» Л. Т. Бабичева.
70. Понятие о фразеологии русского языка. Фразеологизм как основная единица фразеологической системы.
71. Типы фразеологизмов по степени семантической слитности и мотивированности значения: фразеологические сращения, фразеологические единства, фразеологические сочетания.
72. Крылатые слова, пословицы, поговорки.
73. Фразеологизмы современного русского языка с точки зрения происхождения: исконные и заимствованные. Русские фразеологизмы в других языках мира.
74. Функционально-стилистическое расслоение фразеологизмов, их эмоционально-экспрессивная окраска. Межстилевые (стилистически нейтральные) фразеологизмы.
75. Разговорные фразеологизмы, их стилистические свойства. Книжные фразеологизмы, их стилистические признаки.
76. Синонимия фразеологизмов. Антонимия фразеологизмов. Многозначность фразеологизмов. Основные приемы использования фразеологизмов в художественной литературе и в публицистике.
77. Фразеологические словари: «Фразеологический словарь русского языка» под ред. А. И. Молоткова; «Краткий фразеологический словарь русского языка» В. И. Зимина; «Словарь-справочник по русской фразеологии» Р. И. Яранцева; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. П. Жукова.
78. Фразеологические справочники: «Крылатые слова» С. В. Максимова; «Крылатые слова» Н. С. Ашукина, М. Г. Ашукиной.
79. Словообразование как особый раздел науки о языке. Связь словообразования с лексикологией и морфологией.
80. Словообразовательная система русского языка.
81. Морфемика как наука о значимых частях (морфемах) слов и словоформ. Морфемы, виды морфем. Морфемы корневые и аффиксальные (префиксы, суффиксы, постфиксы, интерфиксы, флексии). Аффиксы внешне выраженные и нулевые.
82. Исторические изменения в морфологическом составе слова (опрошение, переразложение, усложнение).

83. Многозначность, омонимия и синонимия морфем. Основа. Основы непроеизводные и производные. Производящая основа. Свободная и связанная основа.
84. Роль аффиксов в словообразовании и формообразовании. Морфемный анализ слова.
85. Основные способы русского словообразования: морфологический, морфолого-синтаксический, лексико-синтаксический, лексико-семантический. Ведущее положение морфологического (аффиксального) способа словообразования.
86. Понятие словообразовательного типа. Продуктивные способы в словообразовании разных частей речи. Словообразовательный анализ слова.
87. Узуальное и окказиональное словообразование. Нормы в словообразовании. Стилистические ресурсы словообразования.
88. Словообразовательные и морфемные словари.
89. Грамматика как учение о грамматическом строе языка. Предмет морфологии.
90. Понятие о грамматическом значении, грамматической категории и грамматической форме.
91. Способы выражения грамматических значений в русском языке. Взаимодействие лексических и грамматических значений в слове.
92. Словоизменяемые и несловоизменяемые морфологические категории.
93. Части речи как основные лексико-грамматические разряды слов. Принципы классификации частей речи.
94. Знаменательные слова. Служебные слова (частицы речи). Модальные слова. Междометия и звукоподражательные слова. Переход слов одной части речи в другую.
95. Имя существительное. Общая характеристика.
96. Лексико-грамматические разряды имен существительных: (одушевленные и неодушевленные; собственные и нарицательные, конкретные и абстрактные; вещественные и собирательные; сингулятивы).
97. Варианты в проявлении одушевленности / неодушевленности существительных. Одушевленность / неодушевленность и многозначность слова.
98. Морфологические разряды имен существительных.
99. Категория рода. Принципы распределения существительных по родам. Слова общего рода. Род существительных с суффиксами субъективной оценки. Род несклоняемых нарицательных и собственных имен существительных. Род сложносокращенных слов. Колебания в роде имен существительных.
100. Стилистическое использование категории рода. «Словарь сокращений русского языка» под ред. Д. И. Алексеева.
101. Категория числа. Способы и средства выражения категории числа. Имена существительные, имеющие форму только единственного числа. Имена существительные, имеющие форму множественного числа.

102. Переносное употребление форм числа имен существительных. Использование категории числа в текстах.
103. Категория падежа. Система падежей русского имени существительного. Основные значения падежных форм. Способы и средства выражения падежных значений.
104. Склонение имен существительных. Варианты падежных окончаний в каждом типе склонения. Разносклоняемые и несклоняемые существительные. Основные типы ударения при склонении имен существительных.
105. Словообразование имен существительных. Правописание окончаний и суффиксов существительных.
106. Имя прилагательное. Общая характеристика.
107. Лексико-грамматические разряды имен прилагательных. Полные и краткие формы прилагательных. Образование краткой формы.
108. Стилистические и смысловые различия между полной и краткой формой. Степени сравнения имен прилагательных.
109. Стилистическая окраска и употребление степеней сравнения прилагательных. Ошибки в образовании и употреблении форм степеней сравнения.
110. Формы субъективной оценки качества. Склонение имен прилагательных. Неизменяемые прилагательные.
111. Словообразование имен прилагательных. Переход прилагательных в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов прилагательных.
112. Употребление лексико-грамматических разрядов прилагательных в современных текстах.
113. Имя числительное. Общая характеристика. Морфологические категории числительных.
114. Вопрос о грамматической природе слов типа «первый», «второй», «миллион», «тысяча», «много», «мало», «столько», «несколько».
115. Числительные количественные, их морфологические и синтаксические особенности.
116. Сочетаемость числительных с существительными. Употребление количественных и собирательных числительных.
117. Склонение числительных.
118. Правописание числительных.
119. Местоимение. Общая характеристика.
120. Разряды местоимений по значению и по соотношению с другими частями речи.
121. Грамматические особенности разных разрядов местоимений.
122. Стилистическое использование местоимений в художественных и публицистических текстах.
123. Синонимия внутри отдельных разрядов местоимений.
124. Правописание местоимений.
125. Глагол. Общая характеристика. Инфинитив. Основы глагола. Спрягаемые и непрягаемые формы глагола.
126. Продуктивные и непродуктивные группы глаголов. Глаголы движения.

127. Категория вида. Значение видов. Грамматическое различие видов. Образование видовых пар.
128. Непарные глаголы (одновидовые и двувидовые). Особенности употребления видов глагола в художественных и публицистических текстах.
129. Категория залога. Глаголы переходные и непереходные. Образование залоговых форм. Типы залогов. Особенности употребления залогов. Синонимия залоговых форм.
130. Категория наклонения. Образование и основные значения наклонения. Синонимия наклонений.
131. Категория времени. Образование и основные значения форм времени. Синонимия видо-временных форм глагола.
132. Категория лица. Образование личных форм. Особенности спряжения глаголов.
133. Изобилующие и недостаточные глаголы. Употребление форм лица. Безличные глаголы. Особенности употребления форм лица.
134. Словообразование глаголов. Правописание глаголов.
135. Причастие. Образование причастий. Значение и употребление причастий.
136. Переход причастий в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов причастий.
137. Деепричастие. Образование деепричастий. Значение и употребление форм деепричастий.
138. Переход деепричастий в другие части речи.
139. Наречие. Общая характеристика. Разряды наречий по значению. Образование и употребление степени сравнения наречий. Степени качества.
140. Образование наречий. Правописание наречий. Переход наречий в другие части речи. Использование наречий в текстах.
141. Категория состояния. Вопрос о выделении слов категории состояния в отдельную часть речи.
142. Морфологические и синтаксические признаки слов категории состояния. Употребление категории состояния в современных текстах.
143. Служебные слова (частицы речи). Предлоги, их классификация по образованию и строению. Классификация предлогов по значению. Синонимия предлогов.
144. Стилистическая характеристика предлогов. Правописание предлогов.
145. Союзы, их разряды по синтаксической функции и по значению. Разряды союзов по строению. Стилистическая характеристика союзов. Правописание союзов.
146. Частицы, их разряды по значению и по образованию. Стилистическая характеристика частиц. Правописание частиц.
147. Модальные слова. Разряды модальных слов по значению и происхождению. Функции модальных слов.
148. Междометия. Значение и функции междометий. Разряды междометий по их значению. Звукоподражательные слова. Использование междометий и звукоподражательных слов.

149. Предмет синтаксиса. Основные синтаксические единицы языка: словоформа, словосочетание, предложение, сложное синтаксическое целое.
150. Синтаксические связи слов и синтаксические отношения. Средства выражения синтаксических связей.
151. Словосочетание как грамматически оформленное соединение соотносимых по смыслу слов. Отношение словосочетания к слову и предложению.
152. Типы словосочетаний по структуре и значению. Понятие стержневого слова и зависимого компонента словосочетания. Свободные синтаксические словосочетания, их отличие от синтаксически несвободных сочетаний.
153. Парадигма словосочетания. Простые и сложные словосочетания.
154. Виды подчинительной связи в словосочетаниях. Согласование (полное и неполное). Управление (сильное и слабое). Примыкание.
155. Понятие предложения. Предложение как предикативная единица. Категория модальности.
156. Категория синтаксического лица. Категория синтаксического времени. Понятие структурной схемы и парадигмы предложения.
157. Типы простых предложений по цели высказывания: повествовательные, вопросительные, побудительные.
158. Типы предложений по характеру выражаемого в них отношения к действительности: предложения утвердительные и отрицательные.
159. Типы простых предложений по структуре. Двусоставные и односоставные предложения. Нераспространённые и распространённые предложения.
160. Полные и неполные предложения. Интонация простого предложения. Виды интонации. Грамматическая роль интонации.
161. Система членов предложений в современном русском языке.
162. Главные члены предложения. Подлежащее и сказуемое – предикативная основа предложения.
163. Координация как тип синтаксической связи между главными членами предложения. Подлежащее и способы его выражения.
164. Сказуемое и способы его выражения. Типы сказуемых. Глагольное сказуемое простое, осложненное, составное и сложное. Виды связок в именном сказуемом. Способы выражения при связочной части.
165. Координация подлежащего и сказуемого. Тире между подлежащим и сказуемым.
166. Второстепенные члены предложения. Определение. Определение согласованное и несогласованное. Приложение, его виды. Способы выражения определений и приложений.
167. Дополнение. Дополнение прямое, косвенное, предложное и беспредложное. Способы выражения дополнений.
168. Обстоятельства. Классификация обстоятельств по значению. Способы выражения обстоятельств.
169. Понятие детерминирующих членов предложения.

170. Односоставные предложения. Понятие об односоставных предложениях. Типы односоставных предложений.
171. Сказуемые односоставные предложения (определенно-личные, неопределенно-личные, обобщенно-личные, безличные и инфинитивные).
172. Подлежащие односоставные предложения (номинативные предложения, их разновидности).
173. Конструкции, по форме совпадающие с номинативными предложениями. Слова-предложения. Использование односоставных предложений в художественных и публицистических текстах.
174. Неполные предложения. Типы неполных предложений. Эллиптические предложения. Использование неполных предложений в речи. Знаки препинания в неполных предложениях.
175. Порядок слов в предложении. Актуальное членение предложения. Тема и рема как компоненты актуального членения предложения.
176. Основные средства актуального членения предложения. Соотношение синтаксического и актуального членения предложения.
177. Порядок слов стилистически нейтральный и стилистически значимый. Стилистическое использование порядка слов в контексте.
178. Предложения с однородными членами. Понятие об однородности членов предложения.
179. Признаки однородности: единство синтаксической функции, соотнесенность с одним и тем же словом, сочинительные отношения, интонация.
180. Однородные подлежащие и сказуемые. Однородные второстепенные члены.
181. Союзы при однородных членах: соединительные, противительные, разделительные и сопоставительные.
182. Смысловые оттенки сочинительных союзов. Предлоги при однородных членах.
183. Обобщающее слово или словосочетание при однородных членах.
184. Стилистические функции однородных членов предложения. Пунктуация при однородных членах.
185. Предложения с обособленными оборотами. Понятие об обособлении. Общие синтаксические условия обособления второстепенных членов.
186. Обособление определения, приложения, обстоятельства. Обособление уточняющих и пояснительных членов предложения.
187. Деепричастные обороты. Обороты с причастиями и прилагательными.
188. Обороты с существительными, с инфинитивом, наречием, со спрягаемой формой глагола.
189. Стилистические функции обособленных оборотов. Пунктуация в предложениях с обособленными членами.
190. Присоединительные конструкции. Понятие о присоединении. Типы присоединительных конструкций, их функции.

191. Использование присоединительных конструкций в художественных и публицистических текстах. Знаки препинания в предложениях с присоединительными конструкциями.
192. Вводные слова, вводные словосочетания и предложения. Типы вводных слов по значению.
193. Вставные конструкции. Функции вводных и вставных конструкций в предложении. Использование вводных конструкций как средства модальности в текстах.
194. Пунктуация при вводных и вставных конструкциях.
195. Обращение. Функции обращения в предложении. Знаки препинания при обращении.
196. Понятие о сложном предложении. Отличие сложного предложения от простого. Средства связи частей сложного предложения.
197. Типология сложного предложения. Союзные и бессоюзные предложения. Сочинение и подчинение как основные виды синтаксической связи предикативных частей в составе сложного предложения.
198. Сложносочиненные предложения. Понятие о сложносочинённом предложении. Отличие сложного предложения от простого.
199. Признаки сложносочинённого предложения: количество предикативных частей, лексико-рамматическое единство, интонационное единство.
200. Средства связи предикативных частей в сложносочинённом предложении. Типология сложносочинённых предложений.
201. Сложносочинённые предложения с соединительными, противительными, разделительными, присоединительными, пояснительными и сопоставительными отношениями.
202. Значение и употребление сочинительных союзов в сложносочинённом предложении. Пунктуация в сложносочинённом предложении.
203. Сложноподчинённые предложения. Понятие о сложноподчинённом предложении. Средства связи предикативных частей в сложноподчинённом предложении.
204. Общая характеристика и принципы классификации сложноподчинённых предложений. Одночленность (нерасчленённость) и двучленность (расчленённость) структуры сложноподчинённых предложений.
205. Нерасчленённые сложноподчинённые предложения: присубстантивно-определительные, изъяснительно-объектные, компаративные, местоименно-соотносительные.
206. Расчленённые сложноподчинённые предложения: условия, причины, цели, уступительные, следствия, места, времени, сравнительные.
207. Усложнённые сложноподчинённые предложения. Параллельное подчинение, соподчинение, последовательное подчинение (включение).
208. Знаки препинания в сложноподчинённом предложении.
209. Бессоюзные сложные предложения. Общее понятие о бессоюзном сложном предложении. Средства связи частей в бессоюзных предложениях.
210. Типы бессоюзных сложных предложений: перечислительные, сопоставительные, объяснительные, обусловленные.

211. Пунктуация в бессоюзном предложении.
212. Многочленное сложное предложение. Многочленное сложносочиненное и многочленное бессоюзное сложное предложение.
213. Многочленное сложноподчиненное предложение. Многочленное сложное предложение с разными видами связи (предложение комбинированной структуры).
214. Пунктуация в предложениях комбинированной структуры.
215. Период как вид многочленного сложного предложения, его изобразительно-выразительные свойства.
216. Сложное синтаксическое целое. Понятие о сложном синтаксическом целом. Средства связи между отдельными предложениями в составе ССЦ.
217. Виды связи между отдельными предложениями ССЦ: цепная, параллельная, смешанная. Типы сложного синтаксического целого. Абзац и сложное синтаксическое целое.
218. ССЦ как структурный элемент композиции художественных и публицистических текстов.
219. Понятие о синтаксисе связной речи. Текст как высшая коммуникативная организация речи.
220. Чужая речь. Понятие о прямой, косвенной и несобственно прямой речи. Цитация и ее формы.
221. Диалогизация речи. Синтаксические особенности, изобразительно-выразительные свойства чужой речи. Знаки препинания при прямой речи и цитатах.
222. Понятие о пунктуации. Правила пунктуации. Влияние исторических изменений в синтаксической системе языка на пунктуацию.
223. Нерегламентированная пунктуация. Авторская пунктуация.
224. Эмотиконы, смайлики и другие паралингвистические средства в интернете.

V. Патрабаванні да курсавой працы

Курсавая праца павінна адпавядаць патрабаванням “Положения об организации подготовки и защиты курсовой работы, итоговой аттестации при освоении содержания образовательных программ высшего образования I ступени в Белорусском государственном университете об организации подготовки и защиты курсовой работы, итоговой аттестации при освоении содержания образовательных программ высшего образования I ступени в Белорусском государственном университете”.

Мэта курсавой працы – навучыць студэнтаў самастойна назіраць як за пэўнымі з’явамі, так і аналізаваць, тэарэтычна абагульняць адпаведны фактычны матэрыял, працаваць з навуковай літаратурай. Курсавая праца служыць праверкай умення выкарыстоўваць атрыманыя веды для вырашэння пэўнай навуковай задачы, выяўляе творчыя здольнасці студэнтаў.

На факультэце журналістыкі курсавая праца выконваецца студэнтамі дзённай і завочнай формаў навучання на II, III і IV курсах. Яна з’яўляецца самастойным навуковым даследаваннем тэкстаў масавай камунікацыі, у якім

студэнт павінен прадэманстраваць тэарэтычныя веды, атрыманыя на факультэце журналістыкі падчас вывучэння як спецыяльных, так і агульнаадукацыйных дысцыплін. Акрамя таго, курсавая праца – адзін са шляхоў выпрацоўкі ў студэнтаў уменняў і навыкаў: вывучаць навуковую літаратуру, рабіць навуковыя назіранні, лагічна і паслядоўна выкладаць думкі ў пісьмовай форме, рабіць вывады і абагульненні, складаць спіс літаратуры, афармляць працу ў адпаведнасці з існуючымі стандартамі (правіламі і патрабаваннямі).

Курсавая праца павінна адпавядаць усім патрабаванням, якія прад'яўляюцца да навуковых тэкстаў. Падчас выканання курсавой працы студэнт павінен:

- ✓ абгрунтаваць актуальнасць, навізну і практычную значнасць праблемы ;
- ✓ дакладна вызначыць аб'ект і прадмет даследавання;
- ✓ прадэманстраваць валоданне паняццёвым апаратам;
- ✓ правесці аналіз тэкстаў ў аспекце заяўленай тэмы даследавання;
- ✓ рэалізаваць мэту і задачы даследавання, пастаўленыя ў пачатку работы;
- ✓ выявіць культуру навуковага выкладу тэарэтычнага і фактычнага матэрыялу;
- ✓ зрабіць вывады, падагульненні вынікаў даследавання.

Курсавая праца павінна быць вытрымана ў навуковым стылі, што мае на ўвазе наяўнасць спецыяльнай тэрміналагізаванай лексікі; мінімальную ступень праяўлення асобнага пачатку ў тэксце (абмежаванне выкарыстання эмацыянальна-ацэначнай лексікі, экспрэсіўнага сінтаксісу і інш.), лагічнасць выкладання. У працэсе работы неабходна карыстацца навуковай літаратурай і слоўнікамі.

Пры напісанні курсавой працы студэнт можа карыстацца вучэбна-метадычным дапаможнікам для студэнтаў факультэта журналістыкі (распрацоўшчыкі: Г. І. Басава, В. І. Дзесюкевіч, М. П. Цыбульская) 2009 года выдання. Пералік тэм курсавых прац змешчаны ў названым метадычным выданні. Дапаможнік размешчаны ў электроннай бібліятэцы Інстытута журналістыкі БДУ.

[illegible]

ДАПАЎНЕННІ І ЗМЯНЕННІ
ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА ВЫВУЧАЕМАЙ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
НА _____ / _____ НАВУЧАЛЬНЫ ГОД

№ п/п	Дапаўненні і змяненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры

Стылістыкі і літаратурнага рэдагавання (пратакол № _____ ад _____ 201 ____ г.)
(назва кафедры)

Загадчык кафедры

Доктар філалагічных навук прафесар _____
(ступень, званне) *(подпіс)*

В. І. Іўчанкаў
(І.ІнБ.Прозвішча)

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дэкан факультэта

Кандыдат філалагічных навук дацэнт _____
(ступень, званне) *(подпіс)*

С. В. Дубовік
(І.ІнБ.Прозвішча)